

JAROSLAV BIDLO A PRAŽSKÁ UNIVERZITA: K POČÁTKŮM ČESKÉ HISTORICKÉ SLAVISTIKY

MAREK ĎURČANSKÝ

JAROSLAV BIDLO AND THE UNIVERSITY IN PRAGUE: ON THE BEGINNINGS OF CZECH HISTORICAL SLAVISTICS

This study deals with the earliest days of historical Slavistics at the Czech university in Prague and its perhaps most important representative, Jaroslav Bidlo (1868–1937). It follows his connection with the Prague university since his studies, when he belonged to the oldest generation of the so-called Goll's school of historical sciences, through his stays at universities in Krakow, Moscow, and Petersburg, and the development of his academic career from habilitation to full professorship in 1910. Also included is an overview of Bidlo's teaching and organising activities at the Prague university. Bidlo's career culminated when he was elected dean of the Faculty of Philosophy (1915/1916) and later, when in the 1930s he was for three years active in the academic senate. Bidlo's interwar activities at the Charles University clearly show how an originally rather marginal research field could, due to changes in the geopolitical situation, become prominent and enjoy full state support.

Keywords: Jaroslav Bidlo – historical Slavistics – Czech university in Prague – Charles University – Faculty of Philosophy – Goll's school

DOI: 10.14712/23365730.2019.17

Úvod. Prameny a literatura

Jaroslav Bidlo, profesor obecných dějin se zaměřením na dějiny východní Evropy a Balzánského poloostrova, stojí v obecném povědomí ve stínu svých generačních souputníků Josefa Pekaře, Josefa Šusty a Václava Novotného. Bylo tomu tak už v době, kdy všichni jmenovaní působili zároveň jako ředitelé historického semináře filozofické fakulty České univerzity Karlo-Ferdinandovy, respektive Univerzity Karlovy, občas za součinnosti některého z dalších historiků (zejména Kamila Krofty a Josefa Vítězslava Šimáka).¹ Od akademického roku 1911/1912 až do smrti Václava Novotného o více než dvacet let později

¹ Všichni uvedení ředitelé Historického semináře české univerzity se na rozdíl od Bidla už dočkali knižních biografí, byť v některých případech jsou knihy zaměřeny jen na některou stránku jejich činnosti. Srov. Zdeněk KALISTA, *Josef Pekař*, Praha 1994; Josef HANZAL, *Josef Pekař. Život a dílo*, Praha 2002; Jiří LACH, *Josef Šusta 1874–1945. A History of a Life, a Life in History*, Olomouc 2003; k Šustovi také Josef BLÜML, *Josef Šusta, Úvahy o světových dějinách*, Praha 2006; Jaroslava HOFFMANNOVÁ, *Václav Novotný. Život a dílo univerzitního profesora českých dějin*, Praha 2014; Jindřich DEJMEK, *Historik v čele diplomacie: Kamil Krofta. Studie z dějin československé zahraniční politiky v letech 1936–1938*, Praha 1998; Naděžda MORÁVKOVÁ, *Plzeňan Kamil Krofta*, Plzeň 2016; Hana KÁBOVÁ, *Josef Vítězslav Šimák. Jeho život a dílo se zvláštním zřetelem k historické vlastivědě*, České Budějovice 2013.

tvořili Pekař, Šusta, Bidlo a Novotný jádro pražské českojazyčné univerzitní historiografie. Všichni náleželi k nejstarší generaci Gollových žáků a studovat začínali na přelomu 80. a 90. let 19. století, v období intenzivního rozvoje české univerzity po rozdělení v roce 1882. Přes veškeré disharmonie, z nichž některé budou ještě zmíněny, měla tato „silná čtyřka“² na vývoj české historiografie zásadní vliv. Nešlo samozřejmě pouze o působení na univerzitě, ale také o významné posty v domácích i mezinárodních vědeckých institucích. Cílem předkládané studie je ovšem sledování Bidlova vztahu pouze k pražské univerzitě, a to v kontextu historických oborů, v jejichž rámci po nedlouhém působení Konstantina Jirečka de facto rekonstruoval českou historickou slavistiku, a to na podstatně širším základu.

Považují za užitečné na úvod ve stručnosti rekapitulovat literaturu a prameny, které jsou uloženy v řadě různých archivních fondů v archivech a knihovnách nejen v České republice.

Vedle článků k jubileím,³ nekrologů⁴ a nečetných všeobecně zaměřených biografických textů⁵ a medailonů byla doposud Jaroslavu Bidlovi v české odborné literatuře věnována pozornost hlavně v souvislosti s nejstarším z jeho životních témat – dějinami Jednoty bratrské v raném novověku⁶ – a s jeho organizačními aktivitami,⁷ případně vztahem k jiným historikům.⁸ V mezinárodním měřítku je připomínán díky svému přínosu k byzantologii

² Parafrazují Otakara Odložilíka, jehož deníkový záznam reagující na Bidlovo úmrtí svědčí o tom, že generace jejich žáků dlouholeté ředitele Historického semináře takto opravdu vnímala: „Zbude po něm prázdno, protože je už třetí z té silné čtveřice, která fakultou tak dlouho vládla.“ Milada SEKÝRKOVÁ (ed.), *Otakar Odložilík, Deníky z let 1924–1948, I, 1924–1939*, Praha 2002, s. 734.

³ Václav PLACHT, *Jaroslav Bidlo*, *Kostnické jiskry* 72/40, 2. 12. 1987, s. 4; Daniela BRÁDLEROVÁ, *Jaroslav Bidlo*, *Akademický bulletin* 2012, č. 2, s. 32.

⁴ Milada PAULOVÁ, *K uctění památky Jaroslava Bidla*, *Český časopis historický* (dále ČČH) 44, 1938, s. 30–40; Josef MACŮREK, *Jaroslav Bidlo*, *Naše věda* 19, 1938, s. 235–238; TÝŽ, *Jaroslav Bidlo*, *Ročenka Slovanského ústavu* 10, 1937, s. 223–231; Josef TICHÝ, *Jaroslav Bidlo*, *Ziemia Lesczyńska* 1937, s. 242–250; Jan SLAVÍK, *Jaroslav Bidlo a slovanské dějepisectví u nás*, *Slovanský přehled* 29, 1937, s. 309–314, 320–322.

⁵ Zdeněk ŠIMEČEK, *Bidlo Jaroslav*, in: Milan Kudělka – Zdeněk Šimeček a kol., *Československé práce o jazyce, dějinách a kultuře slovanských národů od r. 1760*. Biograficko-bibliografický slovník, Praha 1972, s. 49–51; Martin NECHVÁTAL, *Jaroslav Bidlo (1868–1937)*, in: *Sborník k dějinám 19. a 20. století IX*, Praha 1984, s. 105–122; Josef MACŮREK, *Jaroslav Bidlo*, *Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity*, řada C 46, 1997, s. 165–179; Marek ĐURČANSKÝ, *Jaroslav Bidlo*, in: Roman Baron – Roman Madecki a kol., *Česká polonistická studia: tradice a současnost (filologie – historie – politologie – právo)*, Praha 2014, s. 383–388; Marek ĐURČANSKÝ – Roman BARON, *Jaroslav Bidlo*, in: *Czeskie badania nad Polską w kontekście Europy Środkowej i Wschodniej*, Praha 2016, s. 425–429.

⁶ Roman BARON, *Bracia czescy w Polsce w świetle prac Jaroslava Bidla: z rozważań nad problemem komunikacji*, in: Anna Paner – Wojciech Iwańczak (edd.), *Role komunikacji i przestrzeni w średniowiecznych i wczesnonowożytnych dziejach Czech i Polski*, Gdańsk 2008, s. 204–215.

⁷ Marek ĐURČANSKÝ, *Jaroslav Bidlo jako osoba veřejná*, in: Dagmar Blümlová a kol. (edd.), *Čas optimismu a ctížádostivých nadějí. Prezentace a reprezentace české vědy a kultury v prvním desetiletí samostatného státu (1918–1928)*, České Budějovice 2009 (=Jihočeský sborník historický, Supplementum I), s. 57–66.

⁸ Václav VEBER, *Jaroslav Bidlo a Josef Macůrek*, in: *Střední a východní Evropa v krizi 20. století*, Praha 1998, s. 141–148; TÝŽ, *Jaroslav Bidlo a Josef Macůrek*, in: *Joseph Macůrek viginti lustra complenti oblata*, Brno 2001, s. 16–22; Marek ĐURČANSKÝ, *Jaroslav Bidlo a Gollova škola*, in: Josef Blüml – Dagmar Blümlová – Bohumil Jirošek (edd.), *Jaroslav Goll a jeho žáci*, České Budějovice 2005, s. 439–449; Daniela BRÁDLEROVÁ – Jan HÁLEK, *Osobní a profesní vztah Milady Paulové a Jaroslava Bidla na pozadí jejich vzájemné korespondence*, *Acta Universitatis Carolinae – Philosophica et historica* 1–2/2002, *Z pomocných věd historických XVI*, Praha 2007, s. 553–569; Roman BARON, *Z kontaktów polskich i czeskich elit społeczno-politycznych na przełomie XIX i XX wieku (wybrane zagadnienia)*, in: TÝŽ, *Między Polską i Czechami. W optyce historyka z Brna*, Toruń 2009, s. 157–166; Marek ĐURČANSKÝ, *Historyk Jaroslav Bidlo (1868–1837) – łącznik między krakowską szkołą historyczną i czeską szkołą historyczną Jaroslava Golla (1846–1929)*, in: Piotr Biliński – Paweł Plichta (edd.), *Krakowska szkoła historyczna a Polskie Towarzystwo Historyczne. Studia historiograficzne*, Warszawa – Kraków 2017, s. 47–59.

a zejména ke koncepci dějin středovýchodní Evropy⁹. Středo- a východoevropský kontext Bidlova působení reflektují také texty zaměřené na průběh jeho studijních pobytů a cest.¹⁰ V posledních dvou desetiletích byly také editovány Bidlovy autobiografické texty a několik souborů jeho korespondence s jinými, zejména polskými historiky.¹¹ Právě autobiografické texty a osobní korespondence umožňují nahlédnout za strohou mluvu úředních písemností a tisků.

Bidlovi je také věnována pozornost v příslušných kompendiích zaměřených na dějiny historiografie a slavistiky, přičemž bývá v obecných rysech nastíněno i jeho univerzitní působení.¹² Zatím nejpodrobnější vypsání Bidlovy univerzitní kariéry, zejména jejich počátků, lze nalézt v monografii Karla Kazbundy k dějinám „stolice dějin na pražské univerzitě“.¹³ Kazbunda přitom vycházel nejen z materiálů univerzitního archivu, ale také vídeňského ministerstva kultu a vyučování. Naopak neměl k dispozici množství pramenů

⁹ Milan KUDĚLKA, *Dějiny Slovanstva a východní Evropy v pojetí Jaroslava Bidla*, Slezský sborník 72, 1974, s. 1–16; Radomír VLČEK, *Jaroslav Bidlo. K vývoji historiografických názorů na dějiny Slovanstva*, Slavia 62, 1993, s. 385–390; Marco CLEMENTI, *Jaroslav Bidlo e Josef Macurek. La storia Cecoslovacca e il problema dell' unita dei popoli slavi (1900–1998)*, in: Nuova Rivista Storica 83/2, 1999, s. 359–388; Lubomíra HAVLÍKOVÁ, *K počátkům české a slovenské byzantologie. P. J. Šafařík – J. Bidlo – M. Weingart*, in: Česko-slovenská vzájemnost i nevzájemnost, Brno 2000, s. 140–146; Aleš HRABOVSKÝ, *Jaroslav Bidlo jako historik východních dějin*, in: Historie 2003. Celostátní vědecká konference, Pardubice 2004, s. 233–267; Jitka KOMENDOVÁ, *Středověká Rus a úskalí Bidlovy koncepce Dějin Slovanstva*, in: Dominik Hrodek (ed.), *Slovanství ve středoevropském prostoru. Iluze, deziluze a realita. Pardubická konference 22.–24. dubna 2004*, Praha 2004, s. 214–219; Radomír VLČEK, *Jaroslav Bidlo – k formování českého dějepisného diskursu o minulosti Ruska*, in: Česko-ruské vztahy v 19. a 20. století = Česko-rossijskije otnošenija v 19–20 vekach, Praha 2011, s. 313–330; Vladimír GONĚC, *Hvězdná hodina Jaroslava Bidla?*, in: Solitér. Pocta historikovi Václavovi Veberovi, Praha 2012, s. 353–367.

¹⁰ Bohumil JIROUŠEK, *Studijní cesta Jaroslava Bidla na Rus v letech 1897–1898*, Scientific Papers of the University of Pardubice, Series C, Faculty of Humanities, Supplement 3, 2000, s. 83–90; Marek ĎURČANSKÝ, *Krakovský pobyt Jaroslava Bidla ve školním roce 1892/93*, in: Pocta Zdeňku Jelínkovi. Práce Muzea v Kolíně – řada společenskovoědní VII, 2001, s. 47–55; Týž, *Szkola historyczna Golla i jej przedstawiciele (Goll, Pekař, Bidlo) na tle stosunków czesko-polskich*, in: Prace Komisji Historii Nauki PAU, t. VIII, Kraków 2007, s. 237–274; Týž, *Jaroslav Bidlo a jeho cesty do Polska*, in: Petr Kaleta – Lukáš Novosad (ed.), *Cestování Čechů a Poláků v 19. a 20. století. Sborník z mezinárodní vědecké konference (Praha, 6.–7. 9. 2007)*, Praha 2008, s. 143–151.

¹¹ Lubomíra HAVLÍKOVÁ, *Klasická studia a počátky české byzantologie (Z korespondence A. Salače a Jaroslava Bidla)*, Listy filologické 125, 2002, s. 102–109; Marek ĎURČANSKÝ (ed.), *Jaroslav Bidlo: Moje styky s Golem*, in: Josef Blüml – Dagmar Blümllová – Bohumil Jiroušek (ed.), *Jaroslav Goll a jeho žáci*, České Budějovice 2005, s. 657–686; Piotr BILIŃSKI – Marek ĎURČANSKÝ (ed.), *Korespondence Stanisława Kota z Jaroslavem Bidlo*, *Odrodzenie i reformacja w Polsce* 52, 2008, s. 239–267; tiž (ed.), *Vzájemná korespondence Jaroslava Bidla a Stanisława Zakrzewského*, *Acta Universitatis Carolinae – Historia Universitatis Carolinae Pragensis (dále AUC-HUCP)* 49/1, 2009, s. 95–111; tiž (ed.), *Korespondencja Jana Ptašnika z Jaroslavem Bidlo*, *Kwartalnik Historii Nauki i Techniki* 56, 2011, s. 7–44; Marek ĎURČANSKÝ (ed.), *Korespondencja Władysława Semkowicza i Jaroslava Bidlo. Kartka z historii stosunków naukowych polsko-czeskich w okresie międzywojennym*, *Krakowski Rocznik Archiwalny* 18, 2012, s. 131–154; Libor BERNÁT (ed.), *Korespondence Jaroslava Bidla s Jánem Kvačalou*, *Středočeský sborník historický* 40, 2014, s. 215–242; Týž, *Ján Kvačala a Gollova škola vo svetle vzájomnej korespondencie*, Bratislava 2017; Daniela BRÁDLEROVÁ – Jan HÁLEK (ed.), *Jaroslav Bidlo – Milada Paulová: Strět generací? Paměti a vzájemná korespondence zakladatelů české byzantologie a slovanských studií*, Praha 2014; Marek ĎURČANSKÝ – Sebastian GRUDZIEN (ed.), *Vzájemná korespondence Henryka Batowského a Jaroslava Bidla*, AUC-HUCP 56/2, 2016, s. 99–118.

¹² Milan KUDĚLKA – Zdeněk ŠIMEČEK – Vladislav ŠTASTNÝ – Radoslav VEČERKA, *Česká slavistika od počátku 60. let 19. století do roku 1918*, Praha 1997, zvl. s. 79–81 a 374–376; František KUTNAR – Jaroslav MAREK, *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepiscetví. Od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*, Praha 1997, s. 544–547; Milan KUDĚLKA – Zdeněk ŠIMEČEK – Vladislav ŠTASTNÝ – Radoslav VEČERKA, *Československá slavistika v letech 1918–1939*, Praha 1977, s. 357–361.

¹³ Karel KAZBUNDA, *Stolice dějin na pražské univerzitě, III, Stolice dějin na české univerzitě od zřízení university do konce rakousko-uherské monarchie (1882–1918)*, Praha 1968.

osobní povahy, respektive měl k výpovědní hodnotě pramenů tohoto typu značnou nedůvěru. Nezanedbatelné množství závažnějších písemností, zejména pamětí, deníků a souborů korespondence, bylo vydáno tiskem ve formě moderních edic.¹⁴

V relativně obsáhlém a dobře dochovaném osobním fondu Jaroslava Bidla, uloženém v Masarykově ústavu a Archivu akademie věd, se vztahují bezprostředně k působení na univerzitě především osobní doklady¹⁵ a příslušná složka k veřejnému působení,¹⁶ dílčím způsobem pak řada dalších dokumentů, zejména korespondence. Materiál uložený v Archivu Univerzity Karlovy zahrnuje vedle osobní složky J. Bidla¹⁷ také záznamy o jeho studiu (katalogy posluchačů, rigorózní protokoly, matrika doktorů) i pozdějším pedagogickém a organizačním působení v rámci akademické obce.¹⁸ Protokoly ze zasedání profesorského sboru filozofické fakulty jsou pak hlavním zdrojem informací pro rekonstrukci Bidlova organizačního působení na půdě univerzity.

Původ a vzdělání před nástupem na univerzitu

Údaje o původu Jaroslava Bidla byly dosud přejímány z osobních dokumentů nebo ze starší literatury. Pro účely tohoto článku byla provedena základní rešerše v matrikách, aby bylo možné lépe objasnit jeho rodinné zázemí. Jaroslav Bidlo totiž pocházel doslova z učitelské rodiny a na jeho příkladu je přímo možné symbolicky ilustrovat kořeny a vzestup české inteligence v 19. století. Otec Jaroslava Bidla Augustin Blažej (narozen 3. února 1841 v Lipolticích)¹⁹ byl učitelem v Záboří nad Labem, obci s prosperujícím cukrovarem, a posléze v městečku Uhlířských Janovicích. Také historikův dědeček Jan Nepomuk Bidlo (narozen 8. září 1806 ve Vysokém Chvojně)²⁰ byl venkovským učitelem, ovšem v o poznání menších Lipolticích nedaleko Přelouče. Pradědeček Jaroslava Bidla Václav byl chalupníkem ve Vysokém Chvojně.²¹ Geograficky tak byly rodiny Bidlových předků vázány na oblast někdejších komorních panství ve středním Polabí zhruba mezi Kolínem a Pardubicemi.

Otec Jaroslava Bidla Augustin působil v Záboří od svých 26 let nejprve jako farní a později jako řídící učitel. Pocházel z velké rodiny a vzdělání se mu dostalo díky jeho nespornému nadání. V roce 1889 byl jmenován řídícím učitelem v Uhlířských Janovicích, kam se rodina odstěhovala a kde působil až do odchodu na odpočinek v roce 1904. Podzim života

¹⁴ Míra jejich výpovědní hodnoty ve vztahu k J. Bidlovi je samozřejmě různá. Zásadní význam v tomto ohledu mají následující: Josef MACŮREK, *Úvahy o mé vědecké činnosti a vědeckých pracích*, Brno 1998; Zdeněk KALISTA, *Po proudu života (2)*, Brno 1996; Daniela BRÁDLEROVÁ – Jan HÁLEK (edd.), *Drahý pane kancléři... Vzájemná korespondence Milady Paulové a Přemysla Šámala*, I–II, Praha 2011–2012; Bohumil JIROUŠEK, *O vzpomínkách Josefa Klika*, Jihočeský sborník historický 66–67, 1997–1998, s. 134–138 (součástí je edice Klikových vzpomínek na J. Bidla).

¹⁵ MÚA AV ČR, fond Jaroslav Bidlo, kart. 1, i. č. 1.

¹⁶ Tamtéž, kart. 25, i. č. 364.

¹⁷ Archiv Univerzity Karlovy, fond Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, kart. 10, i. č. 102.

¹⁸ Jsou citovány dále na příslušných místech.

¹⁹ SOA Zámorsk, fond Sbirka matrik Východočeského kraje, i. č. 5407, sign. 4421, Matrika narozených farního úřadu Lipoltice 1844–1877, p. 57.

²⁰ SOA Zámorsk, fond Sbirka matrik Východočeského kraje, i. č. 10746, sign. 539, Matrika narozených farního úřadu Vysoké Chvojno 1785–1815, p. 29.

²¹ Tamtéž.

prožil v Kolíně, kde také 5. února 1917 zemřel. Manželka Antonie, dcera Josefa Krátkého z Týnce nad Labem (Labské Týnice), jej přežila o více než dvě desetiletí. Augustin Bidlo byl mimo jiné výborným houslistou a sbormistrem.²² Nestranil se ani společenského života – tak utkvěl v paměti významnému českému průmyslníkovi Hanuši Karlíkovi, který působil jako ředitel cukrovaru v Záboří v letech 1874–1881.²³

Jaroslav Josef Bidlo se narodil v Záboří nad Labem 17. listopadu 1868 a byl pokřtěn hned následujícího dne.²⁴ Dětství trávil v rodné obci, kde také chodil do obecné školy. Tam měl podle vlastních vzpomínek z otcových výkladů získat první znalosti z českých dějin, které jej pak „zajímaly tak, že [...] o nich mluvil s matkou, hlavně při vaření, a ona [...] vědomosti rozmnožovala všelijakými podrobnostmi“²⁵. Gymnázium studoval v Hradci Králové. Zde své dějepisné záliby mohl přinejmenším částečně rozvinout, zejména ve vyšších ročnících. Mezi Bidlovými učiteli nechyběly zajímavé osobnosti. Dějepis jej v kvartě učil Jan Bohuslav Miltner, autor spisů o obraně Vídně před Turky, respektive studií a edic k regionálním dějinám Slánska. Bližší vztah získal ke třídnímu profesorovi Aloisi Gromanovi, což jej vedlo k intenzivnějšímu studiu jazyků (Groman učil vedle latiny a řečtiny také němčinu a češtinu), zároveň ale získal některé návyky, s nimiž se musel později vyrovnávat, v tomto případě například sklon k příliš doslovnému překladu. Na tyto profesory Bidlo vzpomínal,²⁶ z dochovaných vysvědčení se ale také dozvídáme, že se jako s učitelem přírodopisu a matematiky setkal s legendárním „excentrikem“ Jakubem Hronem Metánovským. Bidlo maturoval na jaře 1887 se samými výbornými a chvalitebnými, pouze z němčiny byl oceněn „dobře“.²⁷

Po maturitě nastoupil do královéhradeckého biskupského semináře. Jednalo se bezesporu v první řadě o přání rodičů. Sám Bidlo s odstupem uváděl: „*Od samých počátků mých studií jsem byl jaksi předurčen za kněze. Několikrát sice se mi zabýskla během studií myšlenka státi se středoškolským profesorem, ale vcelku jsem si vůbec o tom, čím budu, nepřipouštěl žádných myšlenek. Teprve když bylo po maturitě, musel jsem se rozhodnouti.*“²⁸ Ve skutečnosti se jistě jednalo o souhru řady důvodů, které sám Bidlo podrobně vypočetl v jedné verzi svých vzpomínek: svou roli sehrála osobnost Bidlova strýce z matčiny strany (faráře ve Ždánicích a poté v blízkém Týnci nad Labem), vliv faráře v Záboří na Bidlovy rodiče i otázka finančních nákladů na studia Jaroslava Bidla a jeho bratra Bohumila, již by pobyt jednoho z nich na církevním ústavu značně zjednodušil.²⁹ Dva roky strávené v semináři ale zpětně nehodnotil jako ztracený čas, je ovšem těžké určit, kteří profesori na něj nejvíce působili, protože – na rozdíl od studia na gymnáziu – se o tom v žádném z autobiografických textů nezmiňuje. Konstatuje pouze, že nabyl systematickosti a sebekázně při učení, nezbytné pro soustavné studium, důkladněji se vzdělal v latině a zvláště si cenil zvládnutí

²² Není-li uvedeno jinak, jsou údaje převzaty z úvodu k edici části pamětí, které Augustin Bidlo sepsal na přání svého syna. Jaroslav BIDLO (ed.), *Z pamětí Augustina Bidla o chrudimské hlavní škole a realce v letech 1853 až 1855*, in: Vlastivědný sborník východočeský 6, Chrudim 1938, s. 4–26.

²³ *Paměti Dra Hanuše Karlíka*, Praha 1927, s. 52.

²⁴ Jeho kmotrami byly dcera týneckého mlynáře Václava Pernera Antonie, teta z matčiny strany Karolina Krátká, rovněž z Týnce nad Labem, a strýc z otcovy strany Josef Bidlo, učitel v Miletíně. Státní oblastní archiv Praha, fond Sbirka matrik, Matrika narozených farnosti Záboří nad Labem 1864–1918, p. 18v–19r.

²⁵ D. BRÁDLEROVÁ – J. HÁLEK (edd.), *Jaroslav Bidlo – Milada Paulová. Střet generací?*, s. 70.

²⁶ Tamtéž, s. 71.

²⁷ Vysvědčení z gymnázia jsou uložena v MÚA, fond J. Bidlo, kart. 1, i. č. 1.

²⁸ D. BRÁDLEROVÁ – J. HÁLEK (edd.), *Jaroslav Bidlo – Milada Paulová. Střet generací?*, s. 49.

²⁹ Tamtéž, s. 74n.

logiky potřebné pro scholastické výklady a katolickou dogmatiku. Tyto schopnosti se mu později hodily při psaní prací o Jednotě bratrské.³⁰ Pochybnosti o zvolené životní cestě ale probleskovaly v jeho korespondenci s rodiči již během pobytu v semináři: „*V sobotu oblékl jsem na sebe po prve kleriku a dojmy s tím spojené a vše ostatní dohromady podivnou jakous náladu ve mně vzbuzují. Doufám však, že později zase veselost nabude vrchu jako dříve, ale to snad již nebude, až doma budu.*“³¹

Také Bidlovo rozhodnutí vystoupit po druhém ročníku z kněžského semináře bylo důsledkem vícero okolností. Tou nejzávažnější byla bezesporu změna v jeho psychickém nastavení, „*vanutí velikého světa a jeho radosti*“, které plněji pocítil o prázdninách roku 1889, kdy trávil léto u příbuzných na Jičínsku a Mladoboleslavsku toulkami po Prachovských skalách a dalších pěkných místech. Svě sehrál také názor jeho kmotra a strýce, řídicího učitele v Miletíně Josefa Bidla, který oceňoval jeho studijní schopnosti a nadání. Důležitou vnější okolností pak bylo povolání Augustina Bidla na lépe finančně zajištěné místo řídicího učitele v Uhlířských Janovicích. Tím byly otupeny případné námitky rodičů. Po krátkém duševním boji na začátku třetího ročníku Jaroslav Bidlo 8. října 1889 oznámil překvapenému řediteli hradeckého semináře svůj odchod a hned následujícího dne odjel do Prahy, aby se mohl zapsat k vysokoškolskému studiu.³²

Studium na pražské univerzitě

Na filozofickou fakultu české univerzity se Bidlo zapsal s jistým váháním, ale patrně ne velkým. Lze věřit jeho vzpomínce, že nedbal na varování děkana Konstantina Jirečka, který ho přesvědčoval o nedostatku míst pro kandidáty středoškolské profesury a navrhoval alternativu v podobě právnické fakulty.³³ S čerstvou zkušeností z memorování textů v semináři a s vědomím učitelské tradice své rodiny k tomu mohl mít ostatně vícero důvodů. Zajímavým momentem z prvních kroků Jaroslava Bidla na půdě filozofické fakulty je právě setkání s profesorem dějin slovanských národů Jirečkem, jehož přednášky si sice zprvu nezapsal, měl ovšem jednou převzít výuku v jeho oboru. Bidlovo nepřítomnost na málo navštěvovaných Jirečkových přednáškách ve svých vzpomínkách glosoval i Josef Šusta.³⁴ V Bidlově pozůstalosti je ovšem dochováno potvrzení („*vysvědčení*“), že v zimním semestru 1890/1891 navštěvoval Jirečkovy přednášky o dějinách křížových výprav a složil příslušné kolokvium s výborným prospěchem,³⁵ v následujícím roce pak měl zapsanu jeho přednášku o byzantských dějepisných pramenech a vedle toho absolvoval i další jeho přednášky (viz přílohu č. 1). Bidlo Jirečkovy badatelské výkony po jeho odchodu na vídeňskou univerzitu sledoval a referoval o nich (zejména na stránkách *Českého časopisu historického*³⁶). Věnoval

³⁰ Tamtéž, s. 49.

³¹ J. Bidlo rodičům, 1. prosince 1887, Hradec Králové. MÚA, fond J. Bidlo, kart. 2, i. č. 10.

³² Podrobně D. BRÁDLEROVÁ – J. HÁLEK (edd.), *Jaroslav Bidlo – Milada Paulová. Střet generací?*, s. 75n.

³³ D. BRÁDLEROVÁ – J. HÁLEK (edd.), *Jaroslav Bidlo – Milada Paulová. Střet generací?*, s. 51. Osvědčení o zápisu na filozofickou fakultu podepsané Jirečkem a datované 15. října 1899 je dochováno v MÚA, fond J. Bidlo, kart. 1, i. č. 1.

³⁴ Josef ŠUSTA, *Mladá léta učňovská a vandrovní. Praha – Vídeň – Řím*. Vzpomínky, II, Praha 1963, s. 43.

³⁵ Je datováno 6. března 1891 a podepsáno K. Jirečkem. MÚA, fond J. Bidlo, kart. 1, i. č. 1.

³⁶ Jaroslav BIDLO, [rec.] *Constantin Jireček, Geschichte der Serben. Erster Band (bis 1371), V. Allgemeine Staaten-geschichte. Herausgegeben von Karl Lamprecht. I. Abteilung: Geschichte der europäischen Staaten,*

mu i několik jubilejních článků u příležitosti jeho šedesátky³⁷ a dva zasvěcené nekrology.³⁸ Nemůžeme tedy říci, že by mezi oběma představiteli historické slavistiky jako univerzitního oboru na české univerzitě nebyly žádné vazby, rozhodně ale měly daleko k intenzitě a hloubce Bidlova vztahu k jeho dalším učitelům.

Přednášky si Bidlo od prvního ročníku zapisoval tak, aby co nejlépe pokryl spektrum předmětů důležitých pro budoucí kariéru středoškolského učitele. Vedle samotné historie tak intenzivně studoval zeměpis, v němž se cítil slabý. Přednášky Jana Palackého jej ovšem naprosto zklamaly, stejně jako řadu dalších budoucích významných historiků.³⁹ Ve shodě s Josefem Šustou také vzpomínal na zásadní roli Palackého asistenta Václava Švambery, pozdějšího profesora přírodovědecké fakulty, pro tehdejší posluchače.⁴⁰ Posléze – sám už v roli mimořádného profesora obecných dějin – podpořil jeho návrh na mimořádnou profesuru.⁴¹

Obecně lze říci, že se skladba Bidlem zapsaných přednášek příliš neodlišovala od toho, čím prošli jeho vrstevníci, důležití jak obecně, tak přímo ve vztahu k němu, například Václav Novotný studující v letech 1887–1891, Josef Pekař (studium v letech 1888–1892) nastoupivší o rok dříve než Bidlo nebo Josef Šusta (1891–1898).⁴² Také oni absolvovali řadu jazykovědných přednášek, zejména bohemistických Jana Gebauera a Martina Hattaly, méně germanistických Emanuela Mourka a Arnošta Krause. Měli možnost seznámit se s oběma profesory filozofie, Josefem Durdíkem a Tomášem Masarykem. Vesměs se jednalo o přednášky vypisované těmito „exponovanými přednášeči“ pro širší okruh posluchačů filozofické, respektive právnické fakulty.⁴³ Ne zcela všichni z Bidlových kolegů si stejně jako on zapisovali přednášky z estetiky Otakara Hostinského nebo na pedagogickou průpravu zaměřené výklady docenta Petra Durdíka.⁴⁴ Bidlo byl ovšem ve srovnání se svými kolegy historiky výjimkou svou intenzivní lingvistickou přípravou. Později vzpomínal, že na jeho rozhodování při zápisu prvních přednášek měla významný vliv konzultace s právě absolvovalším filologem Janem Jakubcem, pozdějším profesorem filozofické fakulty, jehož bratr Alois byl Bidlův spolužák z hradeckého gymnázia. Bidlo jako student poslouchal Gebauerovy přednášky, respektive pracoval v jeho slovanském semináři po celou dobu

ČČH 18, 1912, s. 80–86; Týž, [rec.] *C. Jireček, Staat und Gesellschaft im mittelalterlichen Serbien. Studien zur Kulturgeschichte des 13.–15. Jahrhunderts. Erster Teil, zweiter Teil*, ČČH 20, 1914, s. 203–209; Týž, [rec.] *Konst. Jireček, Staat und Gesellschaft im mittelalterlichen Serbien. Část třetí*, ČČH 21, 1915, s. 84–85; Týž, [rec.] *Constantin Jireček, Geschichte der Serben. Zweiter Band, erste Hälfte (1371–1537)*, ČČH 25, 1919, s. 98–100.

³⁷ Jaroslav BIDLO, *Konstantin Jireček*, Časopis Českého musea (dále ČČM) 88, 1914, s. 245–256; Týž, *Konstantin Jireček*, ČČH 20, 1914, s. 364–366.

³⁸ Jaroslav BIDLO, *Konstantin Jireček*, Věstník České akademie věd a umění 27/7–8, 1918, s. 115–133; Týž, *Konstantin Jireček*, Almanach České akademie věd a umění 28, 1918, s. 158–168; Týž, *Za Konstantinem Jirečkem*, Lidové noviny č. 19, 19. 1. 1918; Týž, *Konstantin Jireček*, ČMM 43–44, 1919–1920, s. 1–13.

³⁹ Jiří KRŠŤAN, *Zdeněk Nejedlý. Politik a vědec v osamění*, Praha – Litomyšl 2012, s. 29; Josef KLIK (ed.), *Listy úcty a přátelství. Vzájemná korespondence Jaroslava Golla a Josefa Pekaře*, Praha 1941, s. 50; H. KÁBOVÁ, *Josef Vítězslav Šimák*, s. 35.

⁴⁰ J. ŠUSTA, *Mladá léta*, s. 29–31; D. BRÁDLEROVÁ – J. HÁLEK (edd.), *Jaroslav Bidlo – Milada Paulová: Střet generací?*, s. 27–33, 42, 77n.

⁴¹ AUK, FF UK, kart. 2, 1. č. 25, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 29. 11. 1906.

⁴² J. HOFFMANNOVÁ, *Václav Novotný*, s. 61–74; Josef HOBZEK, *Příspěvky a materiály k životopisu Josefa Pekaře*, in: Rudolf Holinka (ed.), *O Josefu Pekařovi*, s. 292n; J. ŠUSTA, *Mladá léta*, zejména s. 26–96.

⁴³ J. ŠUSTA, *Mladá léta*, s. 37.

⁴⁴ O této dnes již téměř zapomenuté osobnosti srov. Ivo TRETERA, *Spor kolem habilitace Petra Durdíka*, AUC-HUCP 28/1, 1988, s. 133–146.

svého studia, setkal se tu například s budoucím významným editorem staročeských památek Václavem Flajšhansem⁴⁵ a napsal seminární práci, která po úpravách vyšla tiskem.⁴⁶ Pro analýzu věroučných textů z 16. století, jež využíval ve svých pracích o Jednotě bratrské, tak byl nejen po teologické, ale také po jazykové stránce nadprůměrně připraven.

Klíčovou součástí studia ale pro Bidla s ohledem na jeho další životní osudy samozřejmě byly přednášky a semináře historiků. Do Gollova semináře podle vlastních vzpomínek nebyl v prvním roce přijat, jelikož podmínkou bylo absolvování alespoň dvou semestrů historického studia. Stal se tak na další dva roky členem Emlerova paleografického semináře. Na Emlera vzpomínal v dobrém, podobně jako Josef Šusta, přínos semináře ale hodnotil ve srovnání s Gollovým jako menší.⁴⁷ V Emlerově semináři zpracovával Bidlo práci *Čechy a Polsko v 11. a 12. století*, která Golla zaujala, když si u něj Bidlo vyžádal související literaturu z knihovny historického semináře. Goll tehdy pracoval na monografii *Čechy a Prusy ve středověku*, což se odrazilo jak v tématech jeho přednášek, tak ve výběru pramenů rozebíraných v semináři. Bidlo se stal jeho členem ve třetím roce studia, kdy se zároveň zapsal do – mimochodem úplně poprvé odbývaného – semináře Antonína Rezka.⁴⁸ U Rezka se v seminární práci mohl vrátit k tematice Veleslavinova *Kalendáře historického* srovnáním jeho dvou vydání. Ačkoli se ale dočkal jejího otištění, sám s ní příliš spokojen nebyl a tématu se později už nevěnoval.⁴⁹

V Gollově semináři se v roce 1891/1892⁵⁰ rozebíraly prameny k bitvě u Chlumce roku 1126, a poté k česko-polským vztahům za husitství s kritickým zaměřením na dílo Jana Długosze. Bidlo se pod jeho vedením a v souvislosti se svým dosavadním zájmem o Veleslavinův *Kalendář historický* zprvu zabýval problematikou církevních dějin 16. století. Výsledkem byla souborná recenze na tři knihy publikovaná v Athenaeu.⁵¹ Poté ale Goll směřoval jeho zájem ke starším polským dějinám: nechal jej na základě monografie Heinricha Zeissberga *Die polnische Geschichtsschreibung im Mittelalter* sepsat práci o dějinách polského dějepisce až do Długosze, o němž měl Bidlo následně napsat heslo do *Ottova slovníku naučného*.⁵² Nepochybně tak převzal původní závazek samotného Golla, který byl v uvedeném akademickém roce zaneprázdněn povinnostmi děkana filozofické fakulty. Téma předznamenávalo Bidlovu studijní cestu do Krakova, o níž se v letním semestru již jednalo.⁵³

⁴⁵ D. BRÁDLEROVÁ – J. HÁLEK (edd.), *Jaroslav Bidlo – Milada Paulová: Střet generací?*, s. 27, 78nn.

⁴⁶ JAROSLAV BIDLO, *Hláskoslovné a tvaroslovné zvláštnosti Hájkova Herbáře (z r. 1562) a Veleslavinova Kalendáře historického (z r. 1578)*, Listy filologické 21, 1894, s. 100–106, 203–212, 288–301, 378–391, 448–462.

⁴⁷ D. BRÁDLEROVÁ – J. HÁLEK (edd.), *Jaroslav Bidlo – Milada Paulová: Střet generací?*, s. 25n, 29n, 51n, 78n; J. ŠUSTA, *Mladá léta*, s. 40–43, 65.

⁴⁸ Bohumil JIROUŠEK, *Antonín Rezek*, České Budějovice 2002, s. 80.

⁴⁹ J. BIDLO, *První a druhé vydání Veleslavinova Kalendáře historického*, Časopis Společnosti přátel starožitností českých 3, 1895, s. 25–28; D. BRÁDLEROVÁ – J. HÁLEK (edd.), *Jaroslav Bidlo – Milada Paulová: Střet generací?*, s. 52. Bidlovu studii navrhl Rezek na udělení stipendia, ovšem teprve poté, co na toto stipendium nereflektoval J. V. Šimák se svou seminární prací *Wrangl v Čechách v r. 1647*. H. KÁBOVÁ, *Josef Vítězslav Šimák*, s. 31.

⁵⁰ Seznam členů semináře u akademickém roce 1891/1892 na základě Gollovy zprávy uvádí K. KAZBUNDA, *Stolice dějin*, III, s. 61, pozn. 46. Byli jimi František Rejthárek, František Klíma, Jan Žitek, Jaroslav Bidlo, Josef Pekař, Karel Pešek a Antonín Doležal.

⁵¹ Srov. J. BIDLO [rec.], *Al. Knöpfler, Die Kelchbewegung in Bayern unter Herzog Albrecht V.; K. Saftien, Die Verhandlungen Kaiser Ferdinand I. mit Papst Pius IV. über den Laienkelch und die Einführung desselben in Österreich; J. Hoffmann, Geschichte der Laienkomunion bis zum Tridentinum*, Athenaeum 11, 1893, s. 22–25.

⁵² *Ottův slovník naučný*, VII, Praha 1893, s. 686–687.

⁵³ Bidlový vzpomínky na práci v Gollově a Rezkově semináři srov. D. BRÁDLEROVÁ – J. HÁLEK (edd.), *Jaroslav Bidlo – Milada Paulová: Střet generací?*, s. 33n., 52, 79–82; M. ĎURČANSKÝ (ed.), *Jaroslav Bidlo, Moje styky s Gollem*, s. 664–666.

Dalším z Bidlových univerzitních učitelů v historických oborech byl stárnoucí Josef Kalousek,⁵⁴ který se stal také jedním z jeho zkoušejících při rigorózních zkouškách a společně s Gollem posuzoval jeho disertační práci *Čeští emigranti v Polsku v době husitské a mnich Jeroným Pražský*.

Hlavní rigorózní zkoušky skládal Bidlo 28. dubna 1894 z dějepisu a z latiny. Jeho zkoušejícími byli vedle Josefa Kalouska ještě profesor klasické filologie Jan Kvíčala a Jaroslav Goll. Ten před kolokviem ztrémovaného Bidla přesvědčil, aby zkoušku neodkládal a vrátil mu také peníze zaplacené za zkušební taxu. Vedlejší rigorózní zkoušky skládal Bidlo 11. října 1894 z filozofie. Jeho zkoušejícími byli Tomáš G. Masaryk a Josef Durdík, ale na rozdíl od skvělého výsledku hlavního rigoróza, tentokrát mohl být rád, že se mu zkoušku podařilo složit: „*Ani u jednoho, ani u druhého jsem nerozuměl otázkám, zvláště jsem nevěděl, co chce Durdík, když se mě tázal, co je kritika. Měla to být otázka z logiky a měl jsem říci, že kritika je úsudek. Abych neseděl jako ryba, vykládal jsem Kantovu kritiku čistého rozumu. Co se mě ptal Masaryk, to už nevím, ale poněvadž jsem zase mluvil, abych dokázal, že něco umím, tedy mně oba dali dostatečnou. Durdík mně po rigorózu řekl, že mně proto tu otázku dal, poněvadž jsem s ním o prázdninách v Karlových Vářích mluvil o jeho kritikách o krásné literatuře, jež uveřejňoval v Osvětě.*“⁵⁵ Doktorská promoce Jaroslava Bidla se konala 16. října 1894.⁵⁶ Jeho promotorem se stal Jan Gebauer, který byl mezi profesory filozofické fakulty u promoci na řadě, jak si Bidlo zjistil na děkanátu. Báł se pak oslovit s prosbou o převzetí čestné role promotora Golla, aby neurazil Gebauera, čímž se mu podařilo urazit Golla.⁵⁷ U příležitosti promoce si Bidlo nechal vytisknout promoční oznámení, což byl v pražských poměrech běžný zvyk, vzbudil tím ovšem údiv u jednoho ze svých krakovských učitelů.⁵⁸

Studium v zahraničí

Poměrně běžnou součástí vysokoškolského studia, zvláště přípravy adeptů na budoucí akademickou kariéru, byl i na české univerzitě přelomu 19. a 20. století zahraniční pobyt. Bidlovi souputníci z řad historiků jej absolvovali většinou na německých univerzitách (Berlín, Mnichov, Lipsko), případně ve Vídni a v Římě, kde se podíleli na výzkumu ve vatikánském archivu.⁵⁹ Zkušenost s polskojazyčnými univerzitami v Haliči (Krakov, Lvov) byla u historiků výjimkou, zdaleka to ovšem neplatilo u všech oborů, zejména u právníků.⁶⁰ Těž-

⁵⁴ K němu nejnoveji Bohumil JIROUŠEK, *Josef Kalousek. Historik v národní společnosti druhé poloviny 19. století*, Praha 2018.

⁵⁵ D. BRÁDLEROVÁ – J. HÁLEK (edd.), *Jaroslav Bidlo – Milada Paulová: Sřet generací?*, s. 43.

⁵⁶ AUK, fond Matriky Univerzity Karlovy, i. č. 1, Matrika doktorů České Karlo-Ferdinandovy univerzity I, s. 341.

⁵⁷ D. BRÁDLEROVÁ – J. HÁLEK (edd.), *Jaroslav Bidlo – Milada Paulová: Sřet generací?*, s. 43, 92.

⁵⁸ Lucjan Malinowski psal Gollovi 18. prosince 1894: „Ale otrzymuję kartę swatebnou! Myslil jsem, že Ph. C. Jaroslav Bidlo se žení, a on klade sobě za čest oznámiti, že bude povýšen na Dra phil! Jak jsem živ, poprvé vidím takovej lístek. Ich will das zur Erinnerung aufheben.“ Stanisława SOCHACKA (ed.), *Listy Lucjana Malinowskiego do Jaroslawa Golla. Przyczynek do dziejów polsko-czeskich kontaktów naukowo-kulturalnych w drugiej polowie XIX wieku*, Opole 1975, s. 161.

⁵⁹ Přehledně Kateřina BLÁHOVÁ, *České dějepisectví v dialogu s Evropou (1890–1914)*, Praha 2009, s. 47–85.

⁶⁰ Mezi téměř třemi sty studentů s paralelní zkušeností z pražské (české i německé) a krakovské univerzity pro období 1850–1918 zdaleka převažují právníci. Vycházím z vlastního, dosud nepublikovaného prosopografického

ko říci, nakolik Jaroslav Goll již ve chvíli, kdy svého žáka vysílal do Krakova, počítal s jeho budoucí akademickou dráhou. Spíše podle mého názoru mělo jít o sondování možností ve dvojím směru – jednak ohledně bližších kontaktů s krakovským akademickým prostředím, jednak případných inspirací přímo na poli univerzitní historiografie (zejména praktické fungování historického semináře). Součástí rozhodování byly bezpochyby Gollovy osobní kontakty, které měly jeho žákovi usnadnit průběh pobytu. Stará známost se Stanisławem Smolkou, kdysi Gollovým mladším spolužákem v semináři Geoga Waitze v Göttingen a nyní vůdčí osobností „krakovské historické školy“, stejně jako přátelství s profesorem slovanské filologie Lucjanem Malinowským jsou známou věcí.⁶¹ Méně známé jsou Gollovy další osobní vazby, například jeho pobyt v Krakově během Sjezdu polských lékařů a přírodovědců v roce 1881, který probíhal ve znamení česko-polského sblížení a kdy Goll navázal kontakt také s druhým z ředitelů krakovského historického semináře Wincentym Zakrzewským.⁶² V tomto ohledu tedy Bidlo nevyjžděl zcela do neznáma.

Průběhu jeho krakovského pobytu v akademickém roce 1892/1893 již byla věnována samostatná pozornost, shrňme tedy alespoň ve stručnosti to nejpodstatnější. Jak je z Bidlových pamětí a soudobé korespondence patrné, vnímal jako iniciátora své cesty do Krakova Golla, který byl ovšem tehdy děkanem fakulty. Patrně právě proto formálně podali návrh na poskytnutí podpory J. Bidlovi ve výši 100 zlatých „z fondu bývalého sboru doktorského [...] ke studium na universitě Krakovské“ K. Jireček s A. Rezkem. Návrh byl 14. července 1892 profesorským sborem filozofické fakulty jednohlasně schválen.⁶³ Souhlas rodičů, pro které studijní pobyt přece jen znamenal případné výdaje navíc, získal Bidlo v říjnu téhož roku. Na konci října do Krakova skutečně odjel a 7. listopadu 1892 se zapsal ke studiu.

Ústředními postavami jeho pobytu v Krakově byli oba ředitelé historického semináře Jagellonské univerzity Smolka a Zakrzewski, s nimiž se vedle výuky setkával také při neformálních večerních setkáních „Historického kroužku“ (Kółko Historyczne) – vztah mezi studenty a profesory označoval za ještě bližší než v Praze. Smolka v akademickém roce 1892/1893 přednášel o starších dějinách Polska a polsko-litevské unie a v semináři porovnával Kadłubkovu kroniku s jinými prameny. Zakrzewski přednášel o francouzské revoluci a napoleonských válkách, během seminárních cvičení rozebíral se studenty jejich referáty o zadaných knihách k polským dějinám 16. století. Bidlo hodnotil výše Smolku a jeho metodu výuky srovnával s Gollem (s odkazem na stejné školení u G. Waitze). Průběžně se setkával také s Lucjanem Malinowským, a to jak během přednášek, tak v soukromí. Z dalších přednášejících měl možnost poznat osobně například literárního historika Stanisława Tarnowského nebo historiky Franciszka Piekosińskiego, Anatola Lewického a Stanisława Krzyżanowského. Velmi oceňoval také snadný přístup k literatuře, protože disponoval vlastním klíčem od místností historického semináře a mohl bez větších omezení využívat jeho knihovnu.⁶⁴

výzkumu založeného na biografické příručce *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae*, t. I–VIII, Kraków 1999–2015.

⁶¹ Malinowského dopisy Gollovi vydala S. SOCHACKA (ed.), *Listy Lucjana Malinowskiego do Jaroslawa Golla*, I. c. Dopisy Golla Malinowskému bohužel nejsou patrně dochovány.

⁶² M. ĎURČANSKÝ, *Szkola historyczna Golla*, s. 242n.

⁶³ AUK, FF UK, kart. 1, i. č. 10, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 14. 7. 1892.

⁶⁴ Podrobně s odkazy na prameny M. ĎURČANSKÝ, *Krakovský pobyt Jaroslava Bidla*. Srov. také Bidlovy autobiografické reflexe, které mi během přípravy uvedeného textu ještě nebyly známy: D. BRÁDLEROVÁ – J. HÁLEK (edd.), *Jaroslav Bidlo – Milada Paulová. Střet generací?*, s. 36–40, 52–54, 82–88.

V Krakově chtěl Bidlo původně strávit jen jeden semestr, hlavním důvodem prodloužení jeho studijního pobytu bylo nalezení tématu disertační práce. Jednalo se o postavu kamaldolského mnicha Jana Jeronýma, který na konci 14. století pobýval rovněž v Krakově. Téma rovněž úzce souviselo s problematikou znovuzaložení krakovské univerzity v roce 1400 a jejich vztahů k univerzitě pražské.⁶⁵ Bidlo k práci kromě rukopisů Jagellonské knihovny využil také knihovnu kamaldolského kláštera v nedalekých Bielanech, kam mu vyjednal přístup krakovský historik s moravskými kořeny Feliks Koneczny. Právě osobní kontakty byly dalším ziskem Bidlova krakovského pobytu – vedle Koneczného zůstal v trvalém kontaktu se svým kolegou ze Smolkova semináře, pozdějším profesorem Jagellonské univerzity Waclawem Sobieským. Pro ředitele historického semináře české univerzity znamenala bezprostřední zkušenost jednoho ze studentů s analogickým krakovským pracovištěm významné srovnání a dodala jim argumenty při vyjednávání lepších materiálních podmínek (vybavení nábytkem, místo honorovaného asistenta). Bidlo patrně příliš nepřeháněl, když si připisoval jisté zásluhy v tomto směru.⁶⁶

Bidlův studijní pobyt na Jagellonské univerzitě sice nebyl v rámci jeho oboru právě běžný, v celkovém kontextu obou pražských univerzit ale zase tak výjimečný nebyl. Jeho druhá studijní cesta měla ještě exotičtější charakter. Studentů či budoucích docentů jakéhokoli oboru, kteří odjeli na studijní pobyt do Ruska, bylo opravdu málo. Tady byl Bidlo společně s Čeňkem Zíbrtem (pobyt v Petrohradu v roce 1890) mezi českými historiky skutečnou výjimkou, protože sem směřovali hlavně literární vědci a etnografové.⁶⁷ V případě Bidlova pobytu v Moskvě a Petrohradu už šlo o cílenou přípravu k akademické dráze s výhledem na budoucí habilitaci. Jedním z ústředních bodů jeho odborného zájmu i přednášek mělo být právě Rusko a jeho dějiny. Žádost o podporu přednesl profesorskému sboru filozofické fakulty Jaroslav Goll 17. prosince 1896. Pro Bidla mělo být požadováno stipendium ve výši 1000 zlatých a dovolená z jeho povinností suplenta na malostranské reálce pro školní rok 1897/1898. I tentokrát byl návrh jednohlasně přijat.⁶⁸ Hned na počátku Bidlova pobytu v Moskvě Goll doporučil podpořit prodloužení stipendia na letní semestr, což rovněž nenarazilo na žádný odpor – ani ze strany profesorského sboru, ani ze strany místodržitelství.⁶⁹

Do Moskvy přijel Bidlo na konci září 1897. Byl vybaven řadou doporučení, bez nichž se v ruském univerzitním prostředí cizinec neobešel. Nejpřínosnější po stránce navázání kontaktů pro něj byly styky s historikem Vasilijem Osipovičem Ključevským, s nímž domlouval také výměnu publikací za *Český časopis historický*. Z vyslechnutých přednášek hodnotil jako pro sebe nejpřínosnější výklady lingvistů Petra Alexejeviče Lavrova, Romana Fedoroviče Brandta a historiků Matveje Kuzmiče Ljubavského, Pavla Gavriloviče Vinogradova a Eugena Ščepkina. V Petrohradě, kam se přesunul počátkem ledna 1898, byl pro něj ústřední postavou „zapadník“ Nikolaj Pavlovič Karějev. Více než přednášek si ovšem cenil osobních kontaktů s ruskými vědci, zejména při setkáních v domácnostech historika

⁶⁵ Srov. upravenou verzi disertace vydanou tiskem: J. BIDLO, *Čeští emigranti v Polsku v době husitské a mnich Jeroným Pražský*, ČČM 69, 1895, s. 118–128, 232–265, 424–452. K tématu nově Jan STEJSKAL, *Podivuhodný příběh Jana Jeronýma*, Praha 2004.

⁶⁶ D. BRÁDLEROVÁ – J. HÁLEK (edd.), *Jaroslav Bidlo – Milada Paulová. Sřet generací?*, s. 88; M. ĎURČANSKÝ (ed.), *Jaroslav Bidlo: Moje styky s Gollem*, s. 16n.

⁶⁷ K. BLÁHOVÁ, *České dějepiscectví v dialogu s Evropou*, s. 63–68.

⁶⁸ AUK, FF UK, kart. 1, i. č. 15, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 17. 12. 1896.

⁶⁹ AUK, FF UK, kart. 1, i. č. 16, protokoly ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 13. 10. 1897 (podpora návrhu v profesorském sboru) a 3. 3. 1898 (informace o schválení návrhu místodržitelstvím).

Sergeje Fjodoroviče Platonova a nestora ruských slavistů Vladimíra Ivanoviče Laman-ského. U něj se také seznámil se svým pozdějším kolegou Nikolajem Vladimirovičem Jastrebovem a srbským historikem Stanoje Stanojevičem. Z Petrohradu se Bidlo přes Vilno přesunul do Varšavy, kde ještě pracoval na svém habilitačním spisu o Jednotě bratrské. Po vydání jej připsal profesorovi (ruskojazyčné) varšavské univerzity Nikolaji Nikolajeviči Ljubovičovi, s nímž se ve Varšavě vedle polských historiků také stýkal a vděčil mu za usnadnění přístupu do univerzitní knihovny.⁷⁰

Studijní pobyt v Rusku byl nepochybně jednou z Bidlových mezních životních zkušeností a je naprosto pochopitelné, že své vlastní zážitky dával do kontrastu s námitkami oponentů bez osobní zkušenosti: „*Rusko je ohromný předmět studia. Sami Rusové se přiznávají, že mu nerozumějí – v tom je jedna z příčin, proč vláda nebývá ve svých pokusech šťastna. Pro člověka, který přijel ničeho té věci nevěda, je poznání Ruska za roky holou nemožností. Proto vrátím-li se jako takový člověk, který ví, že nic neví, nebo zná, co by měl jednou vědět – budu pro persona spokojen; nad tím, co si jiní budou o mně myslet, budu muset jen pokrčit rameny – neboť já jsem v Rusku byl, a kdo v Rusku nebyl, ten ať o tom mlčí. Je-li kdy autopsie nezbytná, je to právě v Rusku.*“⁷¹ Nabyté zkušenosti byly ovšem vykoupeny onemocněním, které Bidla během části pobytu v Rusku zcela vyřadilo z činnosti, a vedle toho zhoršením vztahů mezi první generací Gollových žáků (srov. níže), jež nepochybně ovlivnila Bidlova dlouhá nepřítomnost v Praze.⁷²

Akademická kariéra

K podání žádosti o habilitaci byl Jaroslav Bidlo pobídnut Gollem, který jej předtím také nasměroval ke studiu dějin Jednoty bratrské v polském vyhnanství po roce 1547. Mohl tak přímo navázat na odborný zájem svého učitele (Goll se zabýval dějinami Jednoty v 15. století) a využít své jazykové vybavenosti i kontaktů v polském prostředí – již během letních měsíců roku 1896 podnikl cestu za příslušnými prameny do Poznaně, Lešna a Ochranova, kam se vracel i později.⁷³ Jako habilitační práci tak mohl předložit monografii *Jednota bratrská v prvním vyhnanství 1548–1561* vydanou v nakladatelství Bursík a Kohout v roce 1900.

Bidlovu žádost o udělení veniae legendi projednával profesorský sbor filozofické fakulty 19. října a 23. listopadu 1899, kdy byl jednoznačně přijat souhlasný závěr komise vedené J. Gollem (dalšími členy byli historik Josef Kalousek a profesor slovanské filologie František Pastřek). Posudek napsal Goll, který Bidlovu monografii ocenil po stránce heuristiky a vyzdvihl její mezinárodní význam, což bylo důležité pro habilitaci v oboru všeobecných

⁷⁰ K Bidlově studijní cestě v letech 1897–1898 srov. B. JIROUŠEK, *Cesta Jaroslava Bidla na Rus*; Marek FAPŠO, *Zahraniční studijní pobyty I. generace Gollových školy*, bakalářská práce na FF UK v Praze, Praha 2010, s. 23–25; D. BRÁDLEROVÁ – J. HÁLEK (edd.), *Jaroslav Bidlo – Milada Paulová. Střet generací?*, s. 55–57, 101–105. K osobnosti N. P. Karějeva a jeho významu pro české prostředí průkopnický Dagmar BLÜMLOVÁ, *Nikolaj Ivanovič Karějev a jeho myšlení o dějinách*, in: táž (ed.), *Čeněk Zíbrt a kulturní historie. Studie a materiály*, České Budějovice 2003, s. 253–271.

⁷¹ MÚA AV ČR, fond V. Novotný, kart. 8, i. č. 140, J. Bidlo V. Novotnému.

⁷² K obojímu tématu vedle výše uvedených autobiografických textů také M. ĐURČANSKÝ, *Jaroslav Bidlo a Gollova škola*, s. 442n.

⁷³ M. ĐURČANSKÝ, *Jaroslav Bidlo a jeho cesty do Polska*, s. 145–149.

dějin. V podobném duchu hodnotil také Bidlovy starší práce, zejména studii o mnichu Jeronymovi. Profesorský sbor shledal 17. prosince jako uspokojující také Bidlovo habilitační kolokvium a doporučil, aby se mu „*odpustila veřejná přednáška*“.⁷⁴

Ministr kultu a vyučování Wilhelm von Hartel potvrdil Bidlovo veniam legendi 3. března 1900.⁷⁵ Již o rok později žádal Bidlo o dovolenou od 15. dubna do 15. července 1901 z důvodu své zhoršující se nemoci (označované jako neurastenie a spočívající v nespavosti kombinované s bolestmi hlavy a zažívacími potížemi). Jeho ošetřujícím lékařem byl docent Ladislav Haškovec, který mu doporučil úplný odpočinek od duševní námahy v nějakém sanatoriu mimo Prahu. Ministerstvo Bidlovi dovolenou opravdu udělilo, takže mohl na přelomu jara a léta 1901 strávit deset týdnů ve vodoléčebném sanatoriu dr. Jana Mosera v Jincích u Příbrami.⁷⁶

S titulem soukromého docenta byl Bidlo samozřejmě pořád závislý především na příjmu ze své středoškolské výuky a snažil se i v tomto směru využít stávajících možností. Ministerstvo kultu a vyučování vyhovělo 20. listopadu 1902 jeho žádosti, udělilo mu středoškolský titul c. k. profesora a potvrdilo mu místo učitele na Státní průmyslové škole v Praze.⁷⁷ Mohl přitom využít několika mimořádných dovolených pro výzkum v zahraničních archívech, aby dokončil druhý díl práce o Jednotě bratrské v polském exilu.⁷⁸

V roce 1903 vydal Bidlo druhý svazek svého životního díla o Jednotě bratrské. Vzhledem k bohaté publikační činnosti a pedagogické práci pomýšleli jeho příznivci na další posun v jeho akademické kariéře. Návrh J. Golla a J. Kalouska na jmenování Bidla mimořádným profesorem byl přednesen profesorskému sboru filozofické fakulty 29. října 1903; příslušnou komisi doplnil vedle obou uvedených historiků opět František Pastrnek.⁷⁹ Hned na následujícím zasedání byl návrh jednohlasně přijat s doporučením „*přihlížeti v přednáškách obzvláště k dějinám východní Evropy a poloostrova Balkánského*“.⁸⁰ Bidla podle názoru komise obzvláště kvalifikovala také důležitá studie o Karlu Krumbacherovi a byzantologii jakožto oboru velmi důležitému pro slovanské dějiny. Návrh tak už směřoval ke vzdálenějšímu cíli – získání řádné profesury slovanských dějin, o níž fakulta přišla odchodem Konstantina Jirečka. Ministr kultu a vyučování Friedrich von Hartel sice uznal Bidlovy odborné schopnosti, z finančních důvodů ale doporučil pouze udělení titulární mimořádné profesury. Tím mu sice vznikal jistý úvazek na fakultě, nezbavovalo jej to ale paralelního tíživého břemene středoškolské výuky.⁸¹

⁷⁴ AUK, FF UK, kart. 1, i. č. 18, protokoly ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 19. 10., 23. 11. a 14. 12. 1899; tamtéž, kart. 10, i. č. 102, osobní spis J. Bidla (zde je uložen originál posudku); K. KAZBUNDA, *Stolice dějin*, III, s. 223n.

⁷⁵ Dobový opis dokumentu v MÚA, fond J. Bidlo, kart. 1, i. č. 1.

⁷⁶ Srov. žádost J. Bidla o dovolenou z 2. dubna 1901, Praha, a žádost téhož o finanční příspěvek na proběhnuvší léčení z 2. prosince 1901, Praha, obojí se souvisejícími lékařskými potvrzeními a doklady. MÚA, fond J. Bidlo, kart. 1, i. č. 1.

⁷⁷ Ředitelství c. k. Státní průmyslové školy v Praze J. Bidlovi, 13. prosince 1902, Praha. MÚA, fond J. Bidlo, kart. 1, i. č. 1.

⁷⁸ Nedatovaný koncept žádosti o dovolenou ke studiu ve varšavských knihovnách v termínu 16. až 30. září 1902; svolení pražského mistodržitelství, aby mohl J. Bidlo využít zbývající část školního roku 1902/1903 pro badatelské cesty, pokud ze svého platu zajistí suplování svých předmětů, 10. března 1903. MÚA, fond J. Bidlo, kart. 1, i. č. 1.

⁷⁹ AUK, FF UK, kart. 2, i. č. 22, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 29. 10. 1903.

⁸⁰ Tamtéž, 14. 1. 1904.

⁸¹ K. KAZBUNDA, *Stolice dějin*, III, s. 239nn.

Jmenování titulárním mimořádným profesorem potvrdil císař František Josef I. dne 9. října 1904. V oznámení, které Bidlovi bylo doručeno z ministerstva, byl obsažen také závazek výuky na univerzitě v rozsahu tří až čtyř hodin týdně. Zároveň mu byl přiznán roční plat 2000 zlatých splatný ve dvou termínech.⁸² Profesorský sbor vzal jmenovací dekret na vědomí, přičemž Goll naléhal, aby byla děkanem filozofické fakulty doporučená Bidlova žádost o udělení dovolené ze středoškolské výuky a aby byly hledány cesty k dosažení mimořádné profesury nikoli jen titulární.⁸³ Záhy nato (3. listopadu 1904) byl jmenován také členem *c. k. české zkušební komise pro učitelství na gymnasiích a reálkách a na školách obchodních*.⁸⁴ Zůstala mu ovšem povinnost výuky na průmyslové škole v rozsahu jedenácti hodin týdně s povinností zajištění případné suplenty z vlastních prostředků.⁸⁵

Na konci akademického roku 1904/1905 byl hotov návrh komise „na jmenování titulárního mimořádného prof. Dra Jaroslava Bidla profesorem mimořádným“ a schválen bez připomínek profesorským sborem filozofické fakulty.⁸⁶ V odůvodnění formulovaném J. Gollem se kromě vyzdvižení Bidlových odborných kvalit a důležitosti studia dějin slovanských národů a Byzance objevily také argumenty obecnějšího rázu: rapidní nárůst počtu studentů na české univerzitě a odkládaná otázka zřízení druhé univerzity s českým vyučovacím jazykem. Ministerstvo záležitost vyřizovalo zároveň s mimořádnou profesurou pro Bidlovy souputníky V. Novotného a J. Šustu. V první fázi ale tentokrát uspěl pouze návrh týkající se Bidla, oba dva další byly z finančních důvodů odsunuty.⁸⁷ Císařským výnosem ze dne 8. října 1905 (s platností od 1. dubna 1906) pak byl Bidlo jmenován mimořádným profesorem všeobecných dějin se zvláštním zřetelem k dějinám východní Evropy a balkánských zemí. Jednalo se o systemizované místo s platem ve výši 3600 korun a tzv. aktivním přídatkem 840 korun. Učební povinnosti zahrnovaly pět hodin přednášek týdně. Příslušnou přísahu složil Bidlo místodržiteli hraběti Coudenhove 4. dubna 1906.⁸⁸ Tím skončilo i jeho působení na průmyslové škole, jejíž ředitel Eduard Černý mu vydal příslušný posudek s pozitivním hodnocením.⁸⁹ Jako nově jmenovaný mimořádný profesor byl Jaroslav Bidlo uvítán na zasedání profesorského sboru filozofické fakulty 3. května 1906 společně

⁸² MÚA, fond J. Bidlo, kart. 1, i. č. 1, ministr kultu a vyučování J. Bidlovi; místodržitelství J. Bidlovi, 14. listopadu 1904, Praha (opis).

⁸³ „Čten [...] dekret] o udělení titulu mimořádného profesora dru Bidlovi s určitým příkazem čísti tři až čtyři hodiny týdně o ‚dějinách východní Evropy a Balkánu‘. P. prof. Goll upozorňuje, že bude prof. Bidlo žádati za dovolenou i navrhuje, aby sbor zmocnil děkana, by žádost tu co nejlépe doporučil. Dále aby opis jmenovacího dekretu byl dán komisi (referent prof. Goll), jež své doby dra Bidla navrhla, kteráž by uvážila, co se má v příčině profesury původně navržené státi. Přijato jednomyslně.“ AUK, FF UK, kart. 2, i. č. 23, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 27. 10. 1904.

⁸⁴ MÚA, fond J. Bidlo, kart. 1, i. č. 1, ředitel c. k. české zkušební komise Čeněk Strouhal J. Bidlovi, 8. listopadu 1904, Praha.

⁸⁵ MÚA, fond J. Bidlo, kart. 1, i. č. 1, místodržitelství J. Bidlovi, 4. prosince 1904, Praha.

⁸⁶ AUK, FF UK, kart. 2, i. č. 23, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 21. 6. 1905. V souvislosti s podobnými případy Goll záhy prosadil do jednacího řádu profesorského sboru FF ustanovení, díky němuž mohly komise ke jmenování řádných i mimořádných profesorů podávat návrhy v příslušné věci do té doby, dokud nedojde k „úplnému vyřízení prvotních návrhů“. Tamtéž, 28. 6. 1905.

⁸⁷ K. KAZBUNDA, *Stolice dějin*, III, s. 276–281; odůvodnění komise v překladu do němčiny je uloženo v AUK, fond FF UK, kart. 10, i. č. 102, osobní spis J. Bidla.

⁸⁸ MÚA, fond J. Bidlo, kart. 1, i. č. 1, přípis ministerstva kultu a vyučování, 10. října 1905, Vídeň.

⁸⁹ „Pan profesor Dr. Jaroslav Bidlo konal veškeré své povinnosti velmi svědomitě a horlivě a ve příčině povahy i mravní zachovalosti byla pověst jeho vždy beze vší úhony.“ Viz MÚA, fond J. Bidlo, kart. 1, i. č. 1, vysvědčení o „službě učitelské“ na c. k. Státní průmyslové škole v Praze, 3. dubna 1906.

s Josefem Šustou.⁹⁰ Od té doby se účastnil těchto jednání pravidelně, pokud mu v tom nebránily jiné povinnosti nebo nemoc.

Služební postup přišel pro Bidla právě včas, protože se 30. září 1905 oženil. Jeho žena Marie, rozená Dvořáčková (narozena 18. 2. 1883) byla dcerou učitele kolínské zemědělsko-řemeslné školy Josefa Dvořáčka a jeho ženy Barbory, rozené Kyselové.⁹¹ Manželům Bidlovým se 16. října 1906 narodila dcera Vladimíra⁹² a 10. července 1908 syn Jaroslav.⁹³

Návrh na jmenování řádným profesorem předložili profesorskému sboru filozofické fakulty 6. června 1909 J. Goll, L. Niederle a J. Pekař zároveň s návrhem na jmenování Josefa Šusty.⁹⁴ Odůvodnění datované 11. října 1909 bylo opět formulováno Gollem. Kromě nejnovějších Bidlových vědeckých prací (zejména třetího dílu Dějin Jednoty bratské) poukazoval Goll na důležitost studia dějin Slovanů a východní Evropy, a to i na neslovanských univerzitách (Berlín), respektive na nejdůležitější univerzitě habsburské monarchie (Vídeň a seminář K. Jirečka).⁹⁵ Neopomněl opět zmínit také problematiku byzantských dějin. Reakce profesorského sboru filozofické fakulty byla jednomyslně pozitivní, a poté byl návrh v písemné formě vřele doporučen Josefem Pekařem, tehdy děkanem fakulty. Ani v tomto případě ale nebyl ministerstvem obratem schválen. Za poukazováním na důvody finančního rázu v Bidlově případě tentokrát patrně stála i jistá nechuť ke (znovu)zřízení stolice slovanských dějin v době stupňujícího se konfliktu se Srbskem a hrozící války s Ruskem.⁹⁶

Situaci vyřešil Gollův odchod do penze – Bidlo byl jmenován jakožto starší přímo na systemizovanou uvolněnou stolicí, zatímco Šusta pouze „ad personam“ po Gollově intervenci na ministerstvu financí. Nedošlo tak k obnovení systemizované stolice pro dějiny Slovanstva a východní Evropy (uprázdněné odchodem K. Jirečka), jak si Goll původně představoval. Proto tedy alespoň naléhal na to, aby byla rychle obsazena Bidlem uprázdněná mimořádná profesura, konkrétně Kamilem Kroftou.⁹⁷ Na Štědrý den roku 1910 (s účinností od 1. ledna 1911) byl Jaroslav Bidlo jmenován řádným profesorem obecných dějin se zvláštním zřetelem k dějinám východní Evropy a balkánských zemí („mit besonderer Berücksichtigung der Geschichte Ost-Europas und der Balkanländer“). K povinnostem mu přibýlo vypsát minimálně v každém třetím semestru také jednu veřejnou přednášku, tzv. publicum, k některému z dílčích témat v rámci oboru. Roční plat měl činit 6400 korun s aktivním přídatkem 1472 korun.⁹⁸ Tím dosáhl de facto vrcholu

⁹⁰ Bidlo byl tehdy poprvé také zapisovatelem protokolu ze schůze (profesoři se v této službě střídali). AUK, FF UK, kart. 2, i. č. 24, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 3. 5. 1906.

⁹¹ MÚA, fond J. Bidlo, kart. 1, i. č. 1, oddací list z 10. října 1905 vydaný Farním úřadem u svatě Ludmily na Královských Vinohradech.

⁹² Srov. přípis Zemské správy politické J. Bidlovi, 10. listopadu 1924, Praha (týká se plnoletosti V. Bidlové a souvisejících finančních záležitostí), MÚA, fond J. Bidlo, kart. 1, i. č. 1.

⁹³ Srov. přípis Zemské správy politické J. Bidlovi, 15. října 1926, Praha (týká se plnoletosti J. Bidla ml. a souvisejících finančních záležitostí; opis), MÚA, fond J. Bidlo, kart. 1, i. č. 1.

⁹⁴ AUK, FF UK, kart. 2, i. č. 27, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 17. 6. 1909. Návrh komise znovu jednomyslně přijat 28. října 1909. Tamtéž, i. č. 28, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 28. 10. 1909.

⁹⁵ K problematice vývoje historických oborů na uvedených univerzitách srov. monografii Pavel KOLÁŘ, *Geschichtswissenschaft in Zentraleuropa. Die Universitäten Prag, Wien und Berlin um 1900*, I–II, Berlin 2008.

⁹⁶ K. KAZBUNDA, *Stolice dějin*, III, s. 290–293.

⁹⁷ Tamtéž, s. 387–389, 402–404.

⁹⁸ Výnos ministra kultu a vyučování, 30. prosince 1910, Vídeň. Za podpisem ministra Stürgkha následuje rukopisná poznámka: „Byl panem c. k. místopředsedou vice-praesidentem Jindřichem Vojákem na složení

možného služebního postupu. O jeho působení v rámci akademické samosprávy pojednává níže; vrchol jeho veřejné a organizační činnosti měl přijít po vzniku Československa, odehrával se ale do jisté míry ve vědeckých společnostech mimo univerzitu (Slovanský ústav, Česká akademie věd a umění, Královská česká společnost nauk, Československá národní rada badatelská).⁹⁹

Přednášky

Jádrem Bidlova působení na fakultě byla samozřejmě přednášková činnost a praktická výuka v historickém semináři. Seznam jeho ohlášených přednášek sestavený na základě tištěných seznamů („Karolinek“) připojuji níže. Je na něm v souvislosti s vývojem Bidlových badatelských zájmů vidět několik trendů, které jsou ostatně ze starších biografických a autobiografických textů částečně již v hrubých obrysech známy.¹⁰⁰ Obsahové stránce přednášek, která si ještě vyžádá podrobnější analýzu podkladů dochovaných v osobním fondu, bude věnována pozornost v samostatném textu. Na tomto místě se omezují na stručný přehled.

První přednášky vycházely z dosavadní znalosti polské a ruské historiografie a reflektovaly také vzájemné polsko-ruské vztahy v raném novověku (reálně jich část, jak již bylo naznačeno výše, kvůli Bidlově nervové chorobě odpadla). Po seznámení se s životním dílem mnichovského byzantologa Karla Krumbachera věnoval Bidlo několik semestrů byzantským dějinám a Balkánu. Na revoluční události v Rusku v roce 1905 a oživený zájem o evropský Východ reagoval dvěma semestry přednášek, z nichž vzešla také populární monografie *Dějiny Ruska v 19. století* (vydáno 1907–1908); výklady na téma *Přehledné dějiny slovanských národů* zase souvisely s novoslovanským hnutím a připravovanou kolektivní monografií *Slovanstvo* (1912).¹⁰¹ Do roku 1914 se pak mezi tématy velmi často objevují dějiny Balkánu, které byly vzhledem k anexi Bosny a Hercegoviny tématem výsostně aktuálním. Podobně frekventované byly také přednášky týkající se polsko-ruských vztahů v raném novověku, které souvisely především s prací na dalších dílech *Dějin Jednoty bratrské* v polském vyhnanství, i tak ale mohlo být téma vnímáno do jisté míry jako aktuální (polsko-ruský spor byl považován za hlavní překážku v dorozumění mezi slovanskými národy).

Mezi lety 1915–1921 přednášel Bidlo dlouhý cyklus *Dějiny evropského východu ve středověku* a znovu se k němu vrátil v roce 1931. I v meziválečném období můžeme nalézt některé přednášky zjevně ovlivněné jeho momentálními odbornými zájmy. Je to jednak *Literatura k dějinám evropského východu* v roce 1922–1923 (tedy v době, kdy se intenzivně zabýval akvizicí slavistické literatury nejen pro Univerzitu Karlovu), dějiny polsko-litevského soustátí na přelomu 20. a 30. let (čtvrtý díl *Jednoty bratrské* a související studie)

přísahey upomenut dne 7. ledna 1911. “O remuneraci oznámení děkanátu filozofické fakulty J. Bidlovi, 27. listopadu 1911, Praha. Oba dokumenty uloženy v MÚA, fond J. Bidlo, kart. 1, i. č. 1. K platům univerzitních profesorů v habsburské monarchii a v Německu kolem roku 1900 Jan SURMAN, *Universities in Austria 1848–1918. A Social History of a Multilingual Space*, West Lafayette 2019, zvl. tabulka na s. 170.

⁹⁹ Těto problematice bude brzy věnována samostatná studie.

¹⁰⁰ D. BRÁDLEROVÁ – J. HÁLEK (edd.), *Jaroslav Bidlo – Milada Paulová. Štřet generací?*, s. 62–66.

¹⁰¹ O Bidlovi a novoslovanství podrobněji Marek ĎURČANSKÝ, *Czeski historyk Jaroslav Bidlo i jego udział w ruchu nowosłowiańskim przed I Wojną Światową* (v tisku – Práce Historyczne. Zeszyty Uniwersytetu Jagiellońskiego).

a v posledních letech života *Východoevropské dějepisectví*, související nepochybně s jeho účastí v diskuzích o charakteru východoevropských dějin a organizačními aktivitami v rámci Federace historických společností východní Evropy.

Také v meziválečném období některé již ohlášené přednášky odpadaly. Studenty a mladšími kolegy byl v té době Bidlo již vnímán jako člověk nepřilíš pevného zdraví¹⁰² a sám také poměrně často žádal o dovolenou nebo alespoň částečné úlevy z výuky. Nebylo to ovšem vždy jen kvůli zdravotnímu stavu, v některých případech se jednalo o snahu dokončit některou z větších prací, případně jiné mimořádné povinnosti. Pro školní rok 1919/1920 si tak Bidlo, přetížený organizačními úkoly v oblasti vědeckého a kulturního života nového státu,¹⁰³ požádal u ministerstva o dovolenou. Bylo mu umožněno pouze snížení pedagogických povinností. Argumentace ministerstva je ve vztahu k oboru historické slavistiky natolik zajímavá, že si zaslouží obsáhlejší citaci: „*Ministerstvo školství a národní osvěty, jakkoli plně uznává závažnost důvodů, jimiž řádný profesor dějin všeobecných Dr. Jaroslav Bidlo podporuje svou žádost za dovolenou v školním roce 1919/20, nemůže nedbatí toho, že by v prvním rozvrhu učebním jediné dosud české fakulty filosofické, sestavovaném za naší státní samostatnosti, obor slavistický, jež změnou politických poměrů nabyl pro nás tak velikého významu, byl ochuzen měrou velmi povážlivou, kdyby prof. Bidlo vůbec nepřednášel. Proto vyhovuje jeho žádosti jen potud, že snižuje jeho učební povinnost ve školním roce 1919/20 z pěti týdenních hodin na dvě (krom cvičení seminárních) a očekává, že prof. Bidlo, máje na mysli zájem našeho státu o nejrozsáhlejší a nejdůkladnější pěstování studií slavistických na našich vysokých školách, spokojí se s touto úlevou.*“¹⁰⁴

V dalších letech využil možnosti úlev od pedagogických povinností ještě několikrát. Částečnou dovolenou od přednášek vzhledem „*ke speciálním vědeckým pracím*“ získal také v následujícím roce 1920/1921, kdy měl místo povinných pěti hodin přednášet tři hodiny týdně,¹⁰⁵ plnou dovolenou „*za účelem dokončení vědeckých prací*“ v akademickém roce 1924/1925¹⁰⁶ a podobně 1928/1929, „*aby mohl dokončiti započaté vědecké práce*“.¹⁰⁷ Kratší studijní dovolenou (3. listopadu – 6. prosince 1930)¹⁰⁸ mu ministerstvo udělilo i v následujícím roce. Ta byla nepochybně odůvodněna badatelskou cestou do Krakova a Varšavy.¹⁰⁹ Za většinou uvedených úlev můžeme vidět konkrétní publikace, s jejichž přípravou bylo spojeno zvýšené úsilí – v roce 1923 vyšel druhý svazek velké edice *Akty Jednoty bratrské*, v roce 1928 *Dějiny Slovanstva* a v roce 1932 čtvrtý díl *Jednoty bratrské v polském vyhnanství*. Další úlevy už byly spojeny spíše s projevy stárnutí a zhoršujícím se zdravotním stavem, byť zněl oficiální důvod trochu jinak. V akademickém roce 1932/1933 povolilo ministerstvo Bidlovi na jednomyslnou žádost profesorského sboru filozofické fakulty snížení

¹⁰² B. JIROUŠEK, *O vzpomínkách Josefa Klika*, s. 136–138; M. SEKYRKOVÁ (ed.), *Otakar Odložilík: Deníky z let 1924–1948*, I, passim.

¹⁰³ Srov. M. ĐURČANSKÝ, *Jaroslav Bidlo jako osoba veřejná*, s. 61–64.

¹⁰⁴ MÚA, fond J. Bidlo, kart. 1, i. č. 1, Ministerstvo školství a národní osvěty (dále jen MŠANO) děkanátu FF UK, 5. června 1919, Praha (opis).

¹⁰⁵ Tamtéž, MŠANO děkanátu FF UK, 15. května 1920, Praha (opis).

¹⁰⁶ Tamtéž, MŠANO děkanátu FF UK, 12. června 1924, Praha (opis). Srov. také AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 42, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 15. 5. 1924, schválení návrhu ze strany profesorského sboru.

¹⁰⁷ MÚA, fond J. Bidlo, kart. 1, i. č. 1, MŠANO děkanátu FF UK, 24. května 1928, Praha (opis). Srov. také AUK, FF UK, kart. 4, i. č. 46, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 3. 5. 1928, schválení návrhu ze strany profesorského sboru.

¹⁰⁸ MÚA, fond J. Bidlo, kart. 1, i. č. 1, MŠANO děkanátu FF UK, 12. listopadu 1930, Praha (opis).

¹⁰⁹ M. ĐURČANSKÝ, *Jaroslav Bidlo a jeho cesty do Polska*, s. 149.

počtu vyučovacích hodin na dvě týdně,¹¹⁰ v následujícím roce na tři hodiny týdně,¹¹¹ a stejně tak v roce 1935/1936 (s oficiálním odůvodněním „*k umožnění literární práce vědecké*“),¹¹² 1936/1937 (bez bližšího zdůvodnění)¹¹³ a 1937/1938 („*k umožnění další vědecké práce literární a badatelské*“)¹¹⁴. Tehdy už byl ale jeho zdravotní stav opravdu povážlivý. Bidlo reálně vůbec nepřednášel a jeho povinnosti v historickém semináři převzala s vědomím profesorského sboru Milada Paulová. Ministerstvo mu schválilo dovolenou ze zdravotních důvodů na zimní semestr 1937/1938, v jehož průběhu zemřel.¹¹⁵ Jeho pohřbu, který se konal 4. prosince z kostela sv. Václava na Vinohradském hřbitově, se měli podle běžného úzu účastnit všichni členové akademického senátu Univerzity Karlovy.¹¹⁶ Fakulta poté vyhověla návrhu prezidia Slovanského ústavu na uspořádání společné trizny.¹¹⁷

Historický seminář

Historický seminář byl před postavením nové budovy filozofické fakulty umístěn ve 2. patře Klementina a během dlouhého působení Bidla a jeho kolegů sestával ze tří místností: studovny vybavené stoly a příruční knihovnou, společné pracovny Bidla a Šusty a samostatné pracovny Pekaře jakožto ředitele semináře. Novotný měl pracovnu v nižším patře.¹¹⁸

V seznamech přednášek¹¹⁹ se Jaroslav Bidlo v souvislosti s historickým seminářem poprvé objevuje v Gollově zastoupení v semestru 1907/1908 (Goll byl v tomto akademickém roce rektorem),¹²⁰ kdy vedl písemné práce a podával výklad pramenů. Návrh na jmenování spoluředitelem historického semináře byl jednomyslně podpořen profesorským sborem filozofické fakulty na konci téhož semestru;¹²¹ ministerstvo kultu a vyučování schválilo návrh na jeho jmenování místo mezitím odstoupivšího Golla dne 8. června 1908.¹²² Od následujícího akademického roku už tedy působil sám za sebe a byl společně s Josefem Pekařem a Josefem Šustou veden jako ředitel historického semináře. Ironií osudu působil právě tehdy na postu asistenta semináře Bidlův pozdější osobní nepřítel Jan Slavík.

¹¹⁰ MÚA, fond J. Bidlo, kart. 1, i. č. 1, MŠANO děkanátu FF UK, 10. června 1932, Praha (opis).

¹¹¹ Tamtéž, MŠANO děkanátu FF UK, 28. června 1933, Praha (opis); AUK, FF UK, kart. 5, i. č. 51, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 27. 4. 1933, schválení návrhu ze strany profesorského sboru.

¹¹² MÚA, fond J. Bidlo, kart. 1, i. č. 1, MŠANO děkanátu FF UK, 18. července 1935, Praha (opis).

¹¹³ Tamtéž, děkan FF UK Miloslav Hýšek J. Bidlovi, 2. července 1936, Praha; AUK, FF UK, kart. 5, i. č. 54, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 7. 5. 1936.

¹¹⁴ MÚA, fond J. Bidlo, kart. 1, i. č. 1, děkan FF UK Antonín Salač J. Bidlovi, 14. června 1937, Praha; AUK, FF UK, kart. 6, i. č. 55, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 8. 4. 1937.

¹¹⁵ MÚA, fond J. Bidlo, kart. 1, i. č. 1, MŠANO děkanátu FF UK, 4. listopadu 1937, Praha (opis).

¹¹⁶ AUK, fond Akademický senát UK, kart. 16, i. č. 336. V této složce jsou kromě parte a pozvánky k účasti na pohřbu uloženy také kondolence směřované do rukou akademického senátu Univerzity Karlovy, zatímco kondolence adresované fakultě jsou součástí Bidlovy fakultní osobní složky.

¹¹⁷ AUK, fond FF UK, kart. 6, i. č. 56, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 27. 1. 1938.

¹¹⁸ D. BRÁDLEROVÁ – J. HÁLEK (edd.), *Jaroslav Bidlo – Milada Paulová. Strět generací?*, s. 135n; J. HOFFMANNOVÁ, *Václav Novotný*, s. 173.

¹¹⁹ Není-li uvedeno jinak, jsou příslušné údaje čerpany z tištěných seznamů přednášek.

¹²⁰ Návrh profesorského sboru fakulty, aby se Bidlo ujal cvičení v historickém semináři od zimního semestru 1907/1908, schválilo ministerstvo dne 25. května 1907. MÚA, fond J. Bidlo, kart. 1, i. č. 1; AUK, FF UK, kart. 2, i. č. 25, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 2. 5. 1907.

¹²¹ AUK, FF UK, kart. 2, i. č. 26, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 14. 5. 1908.

¹²² MÚA, fond J. Bidlo, kart. 1, i. č. 1, místopředsedství děkanátu Filozofické fakulty České Karlo-Ferdinandovy univerzity, 4. července 1908, Praha.

Po jmenování Bidla spoluředitelem historického semináře byla seminární knihovna dovybavena o důležitá slavnice. Pekař v roce 1909 v žádosti o zvýšení dotace argumentoval poukazem na existenci zvláštního semináře k dějinám východní Evropy na vídeňské univerzitě. Mezitím byl z Pekařova podnětu a za souhlasu obou jeho kolegů historický seminář reorganizován. Zatímco dříve se mohli studenti do semináře zapsat ve třetím ročníku, nově měl seminář zahrnovat celé první tři roky studia s tím, že každý rok jeden z ředitelů začínal propedeutikou se studenty prvního ročníku. Pokračoval s nimi potom i v následujících dvou letech, během nichž byly kriticky rozebírány konkrétní historické prameny a literatura. Tehdy se mohli také zároveň zapsat do semináře dalšího z ředitelů. Vzrůstající počet posluchačů vedl k rozšíření historického semináře a vzniku dalších dvou oddělení. Od letního semestru 1911/1912 se stali spoluřediteli historického semináře také Václav Novotný a Kamil Krofta. Tato personální situace vydržela téměř celou dekádu, než do ní zasáhly okolnosti spojené se vznikem samostatného Československa.¹²³

V prvních popřevratových letech byly personální změny ve vedení historického semináře největší. Kamila Krofta povoláného do diplomatických služeb v zimním semestru 1919/1920¹²⁴ nahradil přechodně Vlastimil Kybal, rovněž budoucí diplomat. Hned v následujícím semestru přišel místo Kybala nakrátko Julius Glücklich a šestým z ředitelů historického semináře se stal Josef Vítězslav Šimák.¹²⁵ Glücklich záhy odešel na brněnskou Masarykovu univerzitu a také Šimák z „karolinek“ dočasně zmizel, přičemž se místo něj od letního semestru 1920/1921 objevuje ruský historik Nikolaj Jastrebov, který byl jmenován spoluředitelem semináře na Bidlův návrh.¹²⁶ Od zimního semestru 1922/1923 nahradil Jastrebova opět Šimák. Až v roce 1935 se objevují jména zástupců mladší generace Otakara Odložilíka a Bedřicha Mendla. Na podzim 1937 bylo Bidlovo oddělení na jeho vlastní žádost svěřeno Miladě Paulové.¹²⁷

V seznamech přednášek jsou jednotlivé stupně historického semináře označovány různě. Když měl Bidlo na starosti úvod do studia pro začínající studenty, byl například v zimním semestru 1910/1911 předmět výslovně označován jako „*historická propedeutika pro posluchače prvního ročníku*“. V seznamech přednášek lze vysledovat také jeho snahu o jisté propojení práce v semináři s přednáškami, konkrétně s úvodem do polských dějin.¹²⁸ Bidlo později přímo uváděl, že se v přípravném oddělení semináře jednou za tři roky snaží „*své žáky poněkud připravovati, aby byli trochu zasvěceni do oboru dějin východoevropských*“,

¹²³ K. KAZBUNDA, *Stolice dějin*, III, s. 265–270.

¹²⁴ Právě počátkem akademického roku 1919/1920 podali ředitelé historického semináře Ministerstvu školství a národní osvěty návrh na zřízení pěti stipendií pro nadané studenty. Ministerstvo žádost odmítlo s odůvodněním, že právě vzniká „vysoká škola archivářská“ (tedy pozdější Státní archivní škola), kde „zajisté bude možno většině nadaných posluchačů historie, kteří by se chtěli připravit k samostatnému bádání vědeckému, aby jako členové archivářské školy domohli se hmotné podpory státní“. Přímá stipendia členům historického semináře měla být ministerstvem nadále udělována jen v jednotlivých případech a v různé výši. MÚA, fond J. Bidlo, kart. 1, i. č. 1, Ministerstvo školství a národní osvěty děkanátu Filozofické fakulty University Karlovy, 9. září 1919, Praha.

¹²⁵ K Bidlovu podílu na Šimákově profesuře – ať již v dobrém, či ve zlém – srov. H. KÁBOVÁ, *Josef Vítězslav Šimák*, s. 131–134.

¹²⁶ Celý Bidlův návrh přijatý profesorským sborem FF UK směřoval k tomu, aby „prof. Novotný pro veliký počet posluchačů rozdělil svůj seminář a vedl obě oddělení za náležitou remuneraci a aby prof. Jastrebov byl jmenován dalším spoluředitelem historického semináře pro praktický výcvik posluchačů.“ AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 39, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 21. 10. 1920.

¹²⁷ AUK, FF UK, kart. 6, i. č. 56, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 15. 10. 1937.

¹²⁸ V seznamech přednášek je u tohoto předmětu výslovná poznámka: „Doporučuje se zvláště členům prvních oddělení historického semináře.“

pobízi je „*k studiu jazyků slovanských*“ a seznamuje s příslušnou literaturou. Dodával ještě, že jeho „*obor je těžší jiných oborů a není tak poutavý jako jiné, proto jest o něj zájem mezi posluchači menší*“. Počet studentů, kteří zůstávali i ve vyšších ročnících členy jeho semináře, odhadoval zhruba na třetinu.¹²⁹

Prameny, které byly předmětem rozboru ve vyšších ročnících semináře, obvykle souvisely (podobně jako část přednášek) s aktuálními Bidlovými badatelskými zájmy. Tak v roce 1908/1909, když připravoval k tisku třetí svazek *Dějiny Jednoty bratrské* zahrnující roky 1572–1586, rozebíral se studenty prameny k českému zemskému sněmu roku 1575. V následujícím roce, kdy bylo aktuální výročí bitvy u Grünwaldu, byla pozornost zaměřena na příslušné pasáže z kroniky Jana Długosze a další prameny.¹³⁰ Bidlo tehdy bitvě věnoval několik popularizačních článků.¹³¹ V letech 1911–1915 převažovaly prameny související s byzantskými dějinami (v roce 1917 vydal Bidlo spis *Kultura byzantská a její význam*), v roce 1915–1916 se vrátil k problematice polských dějin 16. století, o dva roky později pak probíral prameny ke vzniku nejstarších slovanských států. V přípravném oddělení přednášel Bidlo teoretické a metodologické základy historiografie podle Bernheimova spisu *Lehrbuch der historischen Methode*.¹³²

Nejbližší kolegové

Již během studií na filozofické fakultě poznal Jaroslav Bidlo řadu zajímavých osobností – ať už mezi přednášejícími, nebo studenty – s nimiž měl v budoucnu přicházet opakovaně do kontaktu či přímo úzce spolupracovat. Vzhledem k oboru, který na univerzitě zastupoval, stály co do důležitosti na prvním místě vztahy k jeho dlouholetým souputníkům Pekařovi, Šustovi a Novotnému. Na jejich utváření se podílela také proměnlivá vazba k Jaroslavu Gollovi, který Bidla na počátku do značné míry usměrnil v jeho badatelských zájmech a v prvních krocích jeho akademické kariéry. V přátelském duchu se zpočátku nesly i Bidlovy kontakty s „korunním princem“ Josefem Pekařem. Svědčí o tom jejich dochovaná vzájemná korespondence. Jak je vidět z výše uvedeného přehledu Bidlovy akademické kariéry, hlavním hybatelem jednotlivých kroků byl většinou Goll, i když samozřejmě ne vždy se stejnou intenzitou, a nelze také pominout Antonína Rezka nebo Josefa Kalouska.

K významnému zlomu ve vztahu Bidla ke Gollovi a k Pekařovi došlo během jeho pobytu v Moskvě a Petrohradu v akademickém roce 1897/1898. Jestliže se do té doby někdy cítil izolován a přehlížen, pak v této době se uvedené pocity významně umocnily. Měl dojem, že kolegové neodpovídají na jeho dopisy (o nichž si vzhledem k nespolehlivosti poštovního spojení z Ruska zároveň nemohl být zcela jistý, že k adresátovi určitě dorazily), zatajují mu informace v kruhu Gollových starších žáků běžně sdílené¹³³ a ignorují prosby týkající se finančních záležitostí (proplacení smének, honoráře za články), které pro něj byly životně

¹²⁹ D. BRÁDLEROVÁ – J. HÁLEK (edd.), *Jaroslav Bidlo – Milada Paulová. Střet generací?*, s. 66.

¹³⁰ K. KAZBUNDA, *Stolice dějin*, III, s. 289.

¹³¹ J. BIDLO, *Grunwald*, Česká revue 1909–10, č. 10, s. 577–596; *tyž*, *Grunwald*, Národní listy, č. 181, 3. 7. 1910, s. 9.

¹³² K. KAZBUNDA, *Stolice dějin*, III, s. 391–393.

¹³³ „Loni co již dávno vrabci na střeše zpívali a co v kroužku Gollově všickni věděli, dovídal jsem se já vždycky jako z milosti poslední a letos se vůbec nedovídám ničeho.“ MÚA AV ČR, fond V. Novotný, kart. 8, i. č. 140, J. Bidlo V. Novotnému, 23. 3. 1898, Petrohrad.

důležité. Doslova jej ranilo zlehčování vážného onemocnění, jež v Rusku prodělal. Vztah s Pekařem se poté víceméně zhoršoval až do definitivní roztržky, v níž hrál svou roli také Goll, na konci roku 1916. Jestliže Bidlo s Gollem k sobě dodatečně ještě jakousi cestu našli, s Pekařem nikoli.¹³⁴

Dlouhodobě napjaté vztahy mezi dvěma řádnými profesory na jednom pracovišti se musely nutně odrazit také v osudech jejich žáků a mladších kolegů.¹³⁵ Bidlo měl (podle všeho zaslouženou) pověst přísného zkoušejícího a právě jeho neústupnost i vůči oblíbeným studentům jeho kolegů, byla jedním z kamenů úrazu v jeho vztahu k Pekařovi. Dalším bylo jisté přehlížení jeho oboru, shrnuté Pekařem v roce 1928 lapidárně v souvislosti se zaměřením *Českého časopisu historického*: „*Nezapomínej, že náš Časopis má v programu v první řadě české dějiny, v druhé řadě logicky západ evropský, teprve v třetí řadě přijde východ slovanský.*“¹³⁶ V uvedeném roce došlo u příležitosti Bidlovy šedesátky k pokusu trochu otupit ostří vzájemné animozity, ale zůstalo jen u pokusu. Milada Paulová shrnula vztah obou svých učitelů následovně: „*Ale s Pekařem nebyl styk skoro možný. Prostě se s Bidlem nesháněli. Ani mluvit spolu nebyli s to. V gestu a mluvě jednoho (Pekaře) pohrdání, u druhého krajní podráždění. Tedy spolu prostě nemluvíli, když, tak prostřednictvím Šusty.*“¹³⁷

Korektní vztahy udržoval Bidlo po celou dobu společného působení právě s Josefem Šustou, s nímž nikdy nepřešli k tykání,¹³⁸ ačkoli museli jako ordináři oboru světových dějin – byť každý s jinou specializací – úzce spolupracovat. Bidlo jistě příliš nepřeháněl, když v blahopřání k Šustovým šedesátinám psal: „*Těší mě, že jsem s Vámi žil tak dlouho v souhlase a míru a přál bych si, bude-li mi popřáno ještě několik let s Vámi spolupůsobiti, aby náš soulad potrvál.*“¹³⁹ Spolu vytvořili také autorský tandem produkující úspěšné středoškolské učebnice dějepisu („Bidlo – Šusta – Hýbl“, respektive „Bidlo – Šusta – Dobiáš“). Šusta svého kolegu přibral do autorského kolektivu melantrišských Dějin lidstva, ačkoli se jeho účastí zkomplikovala spolupráce s mladšími historiky – konkrétně například s J. Macůrkem, který byl Šustou původně osloven jako potenciální autor kapitoly o polsko-ruských vztazích v letech 1450–1650. Bylo to vedle ohledů kolegiálních asi dáno také pragmatickým přístupem, jak o tom může svědčit pasáž z dopisu Šusty Václavu

¹³⁴ Podrobně M. ĐURČANSKÝ, *Jaroslav Bidlo a Gollova škola*, s. 446–448.

¹³⁵ Příkladem mohou být dilemata týkající se jubilejních sborníků k šedesátinám obou historiků, v nichž se seznam přispěvatelů překrýval jen velmi málo. Srov. např. reakce O. Odložilika: Milada SEKÝRKOVÁ (ed.), *Vzájemná korespondence Václava Novotného, Jaroslava Prokeše a Otakara Odložilika*, Sborník archivních prací 51, 2001, s. 85–274, zde s. 232, 234, 239, 242.

¹³⁶ MÚA, fond J. Bidlo, kart. 6, i. č. 485, Pekař Bidlovi, 2. 12. 1928, Praha. Bidlo v relativně stručné odpovědi reagoval: „Co se týče ČČH, tedy zde se nesejdeme. Jestliže jsem [v odpovědi] na Tvůj první dopis psal o tom, tedy jsem tím reagoval na Tvou rozmluvu s Paulovou. Poněvadž mi jinak nebylo pochopitelné Tvé jaksi sentimentální přání po sblížení, tedy jsem v něm viděl ono pozadí. Jak moji žáci se dívají na otázku svého spolupracovníctví v ČČH, to ti Paulová [ře]kla jasně. Macůrek mi osvědčil, že s ní [pl]ně souhlasí a žádal mě, abych Ti [to] řekl, poněvadž jemu je ženantní [!], aby Ti to řekl přímo osobně. Na to vuitřlování slovanské rubriky v ČČH Ti zajisté postačí Hájek a jiní moji žáci, se kterými nemám žádných vyšších záměrů.“ Archiv Národního muzea, fond Josef Pekař, kart. 18, i. č. 458, Bidlo Pekařovi, 4. prosince 1928, Praha. Dopis má utržený okraj, a kvůli tomu scházejí malé fragmenty textu – pravděpodobně byla obálka roztržena s mimořádnou razancí bez použití běžného nože na otevírání obálek.

¹³⁷ D. BRÁDLEROVÁ – J. HÁLEK (edd.), *Jaroslav Bidlo – Milada Paulová. Štřet generací?*, s. 136.

¹³⁸ V tomto detailu jsem toho názoru, že při posuzování vztahu Bidlo – Pekař je nutné vzít v úvahu právě zachování tykání i přes vyhrocené vztahy. Myslím, že to svědčí o snaze udržet emoce alespoň trochu v mezích a ulehčit jakýsi křehký modus vivendi.

¹³⁹ Národní archiv, fond Josef Šusta, kart. 2, i. č. 16, J. Bidlo J. Šustovi, 18. 2. 1934, Praha.

Chaloupeckému z poloviny 30. let: „*Nemohu se obejít při celku díla bez Bidla a jeho leníků, a musím mu v ledačems vyhovět.*“¹⁴⁰ Ačkoli Bidlovo úmrtí Šustovi mimořádně zkomplikovalo redakční práce (jednu z napsaných kapitol zanechal Bidlo v trojnásobném rozsahu oproti požadované délce),¹⁴¹ byl poté jeho dlouholetý kolega mimořádně nápomocen vdově Marii Bidlové v otázkách proplácení honorářů a dalších záležitostech.¹⁴²

Jednoznačně nejbliže byl Bidlovi po většinu doby společného působení na univerzitě Václav Novotný. K jejich postupnému sblížení docházelo od Bidlova pobytu v Rusku, kam mu Novotný na rozdíl od ostatních kolegů poměrně intenzivně psal. V jednom z dopisů si Bidlo například stěžoval: „*Na můj dopis nikdo mi neodpověděl. Tobě vinu nedávám, spíše době. Doufám, že Ty budeš hodnější, nežli ten, od něhož jsem to očekával.*“¹⁴³ Oba tehdy spojovalo také rozčarování z vývoje v redakci *Českého časopisu historického*, kde se dostával čím dál tím více ke slovu Pekař.¹⁴⁴ Snad můžeme ve vztahu k Novotnému hovořit přímo o přátelství,¹⁴⁵ alespoň tak to Bidlo doslova formuloval v dopise nejstaršímu ze svých polských známých Feliksi Konecznému: „*V poslední době mě velice dojala a rozrušila smrt Václava Novotného [...]. Byl to můj dobrý a vlastně jediný přítel, se kterým ruku v ruce jsem často bojoval se svými nepřiznivci a nepřáteli, mezi které počítáme zejména také Pekaře. Ztráta Novotného je velkou ztrátou české historiografie a pro mě oslabení mé pozice v českém vědeckém životě.*“¹⁴⁶

Žáci

Jaroslav Bidlo asi nebyl právě pedagogem snů – je s velkou pravděpodobností jedním z mála profesorů české univerzity, jimž pověst coby obávaných zkoušejících zajistila místo i v krásné literatuře. Příhodu o tom, jak se českoamerický jezuita Josef Roubík (1888–1962)¹⁴⁷ po vzoru jiného studenta duchovního stavu Bidlovi uklonil, zachytil Jakub Deml v nejznámějším ze svých pozdních textů (*Podzimní sen*) a zdrojem informace mu byl očitý svědek – v době vyprávění na začátku 50. let někdejší profesor teologické fakulty, tehdy již internovaný v táboře pro nepohodlné duchovenstvo. Jedná se o vyprávění na téma „*jak se vyplácí zdvořilost*“ a Bidlo v něm figuruje doslova jako „*obávaný profesor laik*“.¹⁴⁸

S tímto svědectvím se v podstatě shodují i vzpomínky studentů, různě bylo ale nahlíženo na Bidlovy faktické kompetence. Odhlédneme-li od Jana Slavíka, který na Bidlovi neshledával pozitivního vůbec nic, byl k jeho působení podobně kritický také František Michálek Bartoš, spatřující v něm ovšem podobně jako Slavík jednu z hlavních překážek

¹⁴⁰ Jiří LACH, *Josef Šusta a dějiny lidstva*, Olomouc 2001, s. 62 (odtud citát), 77 a 84.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 68.

¹⁴² Národní archiv, fond Josef Šusta, kart. 2, i. č. 16, dopisy M. Bidlové J. Šustovi.

¹⁴³ MÚA, fond V. Novotný, kart. 8, i. č. 140, J. Bidlo V. Novotnému, 24. 11. 1897, Moskva. V podobném duchu i v následujícím listu z 23. 12. 1897.

¹⁴⁴ D. BRÁDLEŘOVÁ – J. HÁLEK (edd.), *Jaroslav Bidlo – Milada Paulová. Střet generací?*, s. 106n.

¹⁴⁵ Autorka monografie o V. Novotném píše o „srdečném a korektním vztahu“. J. HOFFMANNOVÁ, *Václav Novotný*, s. 154.

¹⁴⁶ Dopis J. Bidla F. Konecznému z 27. 7. 1932 vydali P. BILIŇSKI – M. ĐURČANSKÝ (edd.), *Korespondencja Feliksa Konecznego z Jaroslavem Bidlo*, s. 66.

¹⁴⁷ Viz soupis disertačních prací oponovaných J. Bidlem. O Josefu Roubíkovi (Josephu Roubikovi, S. J.): <https://www.myheritage.cz/names/joseph_roubik> (ověřeno 6. 7. 2019).

¹⁴⁸ Jakub DEML, *Podzimní sen*, Olomouc 1992, s. 27.

své habilitace.¹⁴⁹ Podle něj Bidla (stejně jako Šustu) limitovaly „silné kořeny katolictví“. Nejenže však „trpěl touž vadou, nadto však i několika jinými, zejména příkrostití k posluchačům“. ¹⁵⁰ Zdeněk Kalista, který byl zprvu podle vlastních vzpomínek Bidlovým oblíbeným žákem, ale pak dezertoval přímo k jeho antipodu Pekařovi, vyčítal jeho přednáškám „slovní tvrdost a formální neobratnost“, která byla v kombinaci s de facto středoškolským přístupem – „školácky dřevěným přehledem dat a jmen“ – nesnesitelná.¹⁵¹ Svou roli ale hrála i malá atraktivita témat (byzantský raný středověk) a v případě vzpomínek je třeba vzít v úvahu právě to, že Kalista odešel z Bidlova prosemináře do Pekařova a stal se jedním z jeho nejdůležitějších žáků. Podle všeho se tak animozita přenesla z učitele na žáka (a naopak). Kalista byl nemile překvapen Bidlovou reakcí na svůj nástup na místo asistenta historického semináře, takže s odstupem konstatoval, že Bidlo „jednal s každým posluchačem jako s imbecilem a i asistenta dovedl ponížít hlouběji než sluhu“. ¹⁵²

Obraz, který zanechali Bidlovi následovníci a nejbližší spolupracovníci Josef Macůrek a Milada Paulová, je přece jen pozitivnější. Macůrek v nedokončených vzpomínkách uváděl, že mu vděčí za mnohé a že k němu Bidlo „býval vcelku vlídný“. Nesnesl ale odporování – symptomatické je, že v téže pasáži uvádí nutnost kriticky se vyrovnat s jeho názory na dějiny východní Evropy, což mohl učinit až po Bidlově smrti.¹⁵³ Ještě o něco vstřícnější byla ve své osobní bilanci psané rovněž na sklonku života Paulová, která výslovně uvedla, že mu je nejděčnější ze všech svých učitelů. V jejím hodnocení se zároveň objevuje kombinace sice přísného, zato však ve vztahu ke studentům mimořádně obětavého učitele. Bidlo „byl tvrdý a nepřístupný, potřeboval-li však posluchač při práci pomoc, obstarání materiálu, mohl k němu přijít, jak jsme si říkali, snad o půlnoci“. ¹⁵⁴ Měl také zájem o materiální zajištění studentů.¹⁵⁵

Koho Bidlo považoval za své žáky? Z jeho vlastních vzpomínek lze usoudit, že v první řadě studenty, u nichž významně ovlivnil výběr tématu a zpracování disertační práce.¹⁵⁶ Bidlo sám v těchto souvislostech uváděl Emilii Procházkovou, Pavlu Suchou, Rudolfa Vindiše, Emanuela Janouška, Gertrudu Šaškovou, Jiřího Ryse a Marii Andrejevu. A k výčtu dodával: „Největšího úspěchu docílila Milada Paulová... Po ní pak Macůrek. Oba velmi krásně vypracovali témata mnou navržená a zůstali mými spolupracovníky a přáteli.“¹⁵⁷ Bidlo psal uvedený text na konci 20. let, proto je nutné z nejmladší vrstvy

¹⁴⁹ Kateřina ANDĚROVÁ, *Osudy F. M. Bartoše a jeho vztah s V. Novotným ve světle jejich vzájemné korespondence*, *Marginalia historica* 6, 2002, s. 105–191, zvl. s. 110, 155, 162.

¹⁵⁰ František Michálek BARTOŠ, *Vzpomínky husitského pracovníka*, Praha 1970, s. 26n, podobně s. 34.

¹⁵¹ Z. KALISTA, *Po proudu života* (2), s. 10.

¹⁵² Tamtéž, s. 62n.

¹⁵³ J. MACŮREK, *Úvahy o mé vědecké činnosti a vědeckých pracích*, s. 55.

¹⁵⁴ D. BRÁDLEROVÁ – J. HÁLEK (edd.), *Jaroslav Bidlo – Milada Paulová. Sřet generací?*, s. 144n.

¹⁵⁵ Bohumil JIROUŠEK, *Josef Klík. Historik ve stínu Josefa Pekaře*, České Budějovice 2011, s. 27. Spolek posluchačů filozofie Univerzity Karlovy jej v kondolenci označil za „velkého přítele a učitele“. Po srovnání s kondolencemi adresovanými tímto studentským spolkem akademickému senátu po úmrtí jiných profesorů Filozofické fakulty ve 30. letech se domnívám, že se nejednalo o označení čistě formální. AUK, fond Akademický senát UK, i. č. 336, kart. 16, Spolek posluchačů filozofie UK Akademickému senátu UK, 3. prosince 1937.

¹⁵⁶ Srov. přílohu; disertačním pracím oponovaným J. Bidlem zamýšlím v blízké budoucnosti rovněž věnovat podrobnější statistickou a tematickou analýzu. Kvantitativní rozbor J. Hoffmannové přesvědčivě ukázal, že ordináři československých dějin byli ve srovnání s profesory všeobecných dějin v otázce posuzování disertačních prací přinejmenším dvojnásobně vytiženější (160 posudků V. Novotného!). J. HOFFMANNOVÁ, *Václav Novotný*, s. 174n.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 66.

jeho žáků tohoto typu uvést ještě alespoň Josefa Tichého, Jana Hertla a zejména zakladatele české sinologie Jaroslava Průška. U všech nepochybně ovlivnil vznik disertace a podle dochované korespondence sledoval jejich další osudy a kariéru. Za své žáky počítal také studenty navštěvující jeho seminář, zvláště pokud se sám přičinil o publikaci jejich prvních odborných prací v *Časopise Matice moravské* nebo *Věstniku KČSN*. V této souvislosti uváděl Václava Vojtíška, Bedřicha Jenšovského, Františka [Michálka] Bartoše, Františka Hrubého, Josefa Konopku a Jana Koláře.¹⁵⁸ Blízko měli k Bidlovi také někteří jeho mladší kolegové z příbuzných oborů, jejichž kariérní vzestup podpořil – zmiňme alespoň spolueditory jeho jubilejního sborníku Josefa Dobiáše a Miloše Weingarta nebo Otakara Odložilíka.

Je ovšem nepochybné, že z mladších Bidlových žáků se mu už nikdo nedostal blíže než Josef Macůrek a Milada Paulová, kteří s ním doslova spojili svou kariéru. Po Bidlově smrti otázka jeho nástupnictví, při níž přicházeli v úvahu právě jen jeho dva nejbližší žáci, stejně jako otázka jeho vědeckého odkazu a písemné pozůstalosti, rezonovala v širším středo-evropském měřítku. Josefa Macůrka se tak na osud Bidlových písemností dotazoval varšavský historik Marceli Handelsman¹⁵⁹ nebo sudetoněmecký historik Josef Pfitzner, kteří s Bidlem oba polemizovali v diskuzi o pojetí východoevropských dějin. Pfitznerův dopis stojí (i s ohledem na jeho pozdější osudy) za obsáhlejší citací: „*Wahrscheinlich hätte ich Ihnen meinen Dank¹⁶⁰ persönlich ausdrücken können, wenn mich nicht meine Erkrankung an der Teilnahme am Bidlo-begräbnis verhindert hätte. Damit haben Sie nun Ihren unmittelbaren Lehrer unerwartet rasch verloren und in die Reihen der tschechischen Historiker ist eine neue Lücke gerissen worden. Oft denke ich bei solchen Anlässen über die weitere Entwicklung der tschechischen Geschichtswissenschaft nach. Ohne Zweifel bekommt nun das mittlere und junge Geschlecht das Heft in die Hand. Mit Bidlo selbst verbanden mich ja leider mehr Meinungsverschiedenheiten als Uebereinstimmungen. Leider kam ich zu seinen Lebzeiten nicht mehr dazu, nochmals zur Frage Osteuropa zurückzukehren. Aber ich habe mir diese Arbeit als eine der nächsten vorgenommen. Wie steht es um Bidlos wissenschaftlichen Nachlass? Werden seine Vorlesungen über Osteuropa im Druck erscheinen, wie es Bidlo in der Polemik mit mir in Aussicht gestellt hat? Wer wird seinen Prager Lehrstuhl bekommen?*“¹⁶¹

Působení v profesorském sboru filozofické fakulty a v akademickém senátu. Děkanát

Jak již bylo výše uvedeno, zasedání profesorského sboru filozofické fakulty se Bidlo účastnil od svého jmenování mimořádným profesorem, některé protokoly z jednání také sám zapisoval.¹⁶² Ze záležitostí, kterým se v prvních letech v rámci tohoto působení věno-

¹⁵⁸ Tamtéž.

¹⁵⁹ Archiwum PAN, Varšava, sign. III-10, pozůstalost M. Handelsmana, korespondence s J. Macůrkem.

¹⁶⁰ Jednalo se o poděkování za zasláné publikace.

¹⁶¹ Archiv Masarykovy univerzity, fond B 88 Josef Macůrek, i. č. 333, J. Pfitzner J. Macůrkovi, 15. 12. 1937, Praha.

¹⁶² Dodejme, že zápis pořizoval obvykle někdo z mladších členů profesorského sboru. Ne vždy je v případě J. Bidla dochován původní vlastnoruční záznam, jako např. z 24. 10. 1907. AUK, FF UK, kart. 2, i. č. 26, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F. (Vedle toho ještě 28. 4. 1908.)

val, můžeme uvést například otázku zastoupení univerzity na zemském sněmu,¹⁶³ úpravu lektorátu slovanských jazyků,¹⁶⁴ podávání disertací z oboru pomocných věd historických,¹⁶⁵ podobu holdovacího projevu k šedesátiletému výročí panování Františka Josefa I.,¹⁶⁶ požadavky slovinských akademických spolků,¹⁶⁷ remunerace lektorů cizích jazyků,¹⁶⁸ cestovní stipendium Vincence Lesného v roce 1911,¹⁶⁹ užívání titulů doktor a docent,¹⁷⁰ chod historicko-epigrafického semináře po smrti profesora Peroutky v roce 1912/13,¹⁷¹ změny rigorózního řádu „*pro kandidáty spojující studium historie s filologií slovanskou*“.¹⁷² Z iniciativy akademického senátu české univerzity byla na filozofické fakultě v roce 1912 zvolena komise „*ohledně sepsání dějin university a fakultních*“ (tvořili ji Novotný, Bidlo a Pekař),¹⁷³ nezdá se ale, že by reálně vyvíjela nějakou činnost. V akademickém roce 1912/1913 byl také zvolen jedním z devíti členů fakultní komise pro záležitosti soukromých docentů a lektorů (opakovaně v roce 1915).¹⁷⁴ V téže době byl zvolen i nadačním referentem (zůstal jím až do léta 1915¹⁷⁵ a o tři roky i šest let později byl zvolen do komise pro fondy a nadace¹⁷⁶). Tehdy se pro změnu stal členem „*komise pro věci sluhovské*“.¹⁷⁷ Na sklonku války byl ještě zvolen do sedmičlenné komise, která měla reagovat na ministerský výnos „*o zřízení studií pro posluchače z války se vracející*“.¹⁷⁸

Podílel se samozřejmě také na habilitačních a profesorských řízeních svých mladších kolegů. Byl tak v roce 1910 členem příslušné komise při habilitaci Vlastimila Kybala v oboru všeobecných dějin středního a nového věku (společně s Gollem a Pekařem)¹⁷⁹ a Antonína Šnajdaufa v oboru dějin výtvarného umění slovanského (společně s Gollem

¹⁶³ AUK, FF UK, kart. 2, i. č. 26, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 28. 11. 1907.

¹⁶⁴ Byl členem komise společně s Františkem Pastrnkem a Jiřím Polívkou. AUK, FF UK, kart. 2, i. č. 26, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 14. 5. 1908.

¹⁶⁵ Byl přijat společný návrh Františka Čády a Jaroslava Bidla, „aby se v instrukcích uvedly pomocné vědy historické jakožto obor, z něhož disertace může být podána ve spojení s dějinami všeobecnými nebo rakouskými nebo českými.“ AUK, FF UK, kart. 2, i. č. 26, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 2. 7. 1908.

¹⁶⁶ AUK, FF UK, kart. 2, i. č. 27, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 25. 11. 1908.

¹⁶⁷ AUK, FF UK, kart. 2, i. č. 27, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 25. 2. a 4. 3. 1909.

¹⁶⁸ Tamtéž, i. č. 29, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 12. 1. 1911 a 16. 2. 1911. Podobně tamtéž, i. č. 35, 26. 10. 1916 a i. č. 36, 25. 10. 1917.

¹⁶⁹ Tamtéž, i. č. 30, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 16. 11. 1911.

¹⁷⁰ Tamtéž, i. č. 30, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 5. 7. 1912; tamtéž, i. č. 31, 16. 1. 1913.

¹⁷¹ Tamtéž, i. č. 31, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 16. 1. 1913 a 27. 2. 1913. Bidlo tehdy jménem komise navrhoval, „aby byl požádán dv[orní] rada Goll za občasně konání přednášek ze starověkého dějepisu“, patrně před nalezením vhodného Peroutkova nástupce.

¹⁷² Tamtéž, i. č. 35, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 26. 10. 1916.

¹⁷³ Je zajímavé, že Pekař byl zvolen podstatně menším počtem hlasů než jeho kolegové (26 : 25 : 17). AUK, FF UK, kart. 2, i. č. 30, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 13. 6. 1912.

¹⁷⁴ Tamtéž, i. č. 31, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 3. 7. 1913; tamtéž, i. č. 33, 8. 7. 1915.

¹⁷⁵ Tamtéž, i. č. 31, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 3. 7. 1913; tamtéž, i. č. 32, 20. 11. 1913, 15. 1. 1914, 9. 2. 1914, 12. 3. 1914, 18. 6. 1914; tamtéž, i. č. 33, 1. 10. 1914, 22. 10. 1914, 19. 11. 1914, 21. 1. 1915, 4. 3. 1915, 17. 6. 1915, 8. 7. 1915. Na postu nadačního referenta jej nahradil František Groh. V době jeho nepřítomnosti byl Bidlo pověřován jeho zastupováním. AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 38, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 19. 2. 1920.

¹⁷⁶ AUK, FF UK, kart. 2, i. č. 36, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 13. 6. 1918; tamtéž, kart 3, i. č. 39, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 16. 6. 1921.

¹⁷⁷ AUK, FF UK, kart. 2, i. č. 33, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 8. 7. 1915.

¹⁷⁸ Tamtéž, i. č. 36, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 7. 3. 1918.

¹⁷⁹ Tamtéž, i. č. 28, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 13. 1. 1910, 21. 6. 1910 a 7. 7. 1910; K. KAZBUNDA, *Stolice dějin*, III, s. 417n.

a Niederlem, posléze rozšířena);¹⁸⁰ v roce 1911 komise při návrhu na jmenování Kamila Krofty mimořádným profesorem rakouského dějepisu (společně s Pekařem a Šustou)¹⁸¹ a habilitační komise Julia Glücklicha z oboru rakouských dějin (společně s Pekařem a Novotným),¹⁸² respektive Jaromíra Boreckého „*z jazyků a literatur islámských*“ (s J. Zubatým a R. Dvořákem);¹⁸³ o čtyři roky později pak členem habilitační komise Rudolfa Urbánka (společně s Pekařem a Novotným).¹⁸⁴ V roce 1915 byla při řízení ke jmenování Václava Švambery řádným profesorem geografie na Bidlův návrh zvolena širší pětičlenná komise, „*jež by při sestavování návrhu vzala v úvahu i postavení druhého prof. geografie*“ (členy komise byli vedle Bidla V. Strouhal, L. Niederle, B. Kučera a F. Počta).¹⁸⁵ Jakožto ordinář oboru obecných dějin samozřejmě nesměl chybět v komisích vyřizujících v roce 1917 návrh jmenování Vlastimila Kybala mimořádným profesorem tohoto oboru (společně s J. Šustou a V. Novotným)¹⁸⁶ a o rok později návrh na povolání Bedřicha Hrozného z vídeňské univerzity jakožto mimořádného profesora klinopisného bádání a dějin starého orientu (společně s R. Dvořákem a J. Šustou).¹⁸⁷

Jako jeden ze služebně nejmladších řádných profesorů byl Bidlo brzo po svém jmenování (konkrétně zhruba po půl roce, tj. 7. července 1911) zvolen členem výboru pro pořádání lidových přednášek českých vysokých škol pražských na rok 1911/1912.¹⁸⁸

Od jara 1914, kdy Bidlo působil jako referent pro nadační fondy, se začíná jeho jméno v protokolech ze zasedání profesorského sboru filozofické fakulty objevovat častěji. Svědčí to o rostoucím vlivu na vnitrořádné záležitosti.¹⁸⁹ Účastnil se pak například debaty týkající se snah o zproštění vojenské povinnosti členů sboru, kteří „*náleží první domobranecké výzvě*“.¹⁹⁰ Věc se jej bytostně dotýkala, protože odchod na frontu potenciálně hrozil i jemu. V nedokončeném vzpomínkovém textu z léta 1915 uváděl v úvodu jako jednu z motivací: „*Dne 11/8 jsem byl odveden – nemám zaručeno, nebudu-li konec konců přece muset sloužit ve vojsku a zdali ve zdraví přečkám nyní hroznou válku.*“¹⁹¹

¹⁸⁰ Habilitační žádost byla ovšem nakonec zamítnuta. AUK, FF UK, kart. 2, i. č. 28, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 23. 6. 1910; tamtéž, i. č. 29, 16. 2. 1911 a 23. 3. 1911.

¹⁸¹ AUK, FF UK, kart. 2, i. č. 29, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 16. 2. 1911 a 23. 3. 1911. K. KAZBUNDA, *Stolice dějin*, III, s. 402–404.

¹⁸² AUK, FF UK, kart. 2, i. č. 29, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 23. 3. 1911. Na jaře 1914 podával Bidlo úspěšně návrh, aby byla docentu Glücklichovi udělena dovolená. Tamtéž, i. č. 32, 30. 4. 1914. K. KAZBUNDA, *Stolice dějin*, III, s. 437–440.

¹⁸³ AUK, FF UK, kart. 2, i. č. 29, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 23. 3. 1911.

¹⁸⁴ Tamtéž, i. č. 33, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 29. 4. 1915; tamtéž, i. č. 34, 27. 1. 1916.

¹⁸⁵ Tamtéž, i. č. 33, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 21. 1. 1915, 17. 6. 1915.

¹⁸⁶ Tamtéž, i. č. 35, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 7. 7. 1917. K. KAZBUNDA, *Stolice dějin*, III, s. 419–425. V r. 1933 Bidlo s Šustou úspěšně navrhli, aby fakulta Kybalovi po letech v diplomatické službě obnovila veniam docendi. AUK, FF UK, kart. 5, i. č. 52, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 7. 12. 1933.

¹⁸⁷ AUK, FF UK, kart. 2, i. č. 36, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 4. 7. 1918. Záhy po válce byl také členem komise projedávající návrh jmenování V. Kybala řádným profesorem. AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 35, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 26. 6. 1919.

¹⁸⁸ MÚA, fond J. Bidlo, kart. 1, i. č. 1, rektor a ředitel univerzitní kanceláře J. Bidlovi, 10. července 1911, Praha.

¹⁸⁹ Na jednom z posledních sezení profesorského sboru před vypuknutím světové války tak Bidlo navrhoval složení pětičlenné komise „*k návrhu na udělení učebního příkazu doc. Rádlovi*“, doporučoval udělení cestovní nadace Vlastimilu Kybalovi a dovolené na střední škole Karlu Chotkovi a vedle toho byly „*vyslechnuty a schváleny nadační referáty prof. Bidla*“. AUK, FF UK, kart. 2, i. č. 32, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 18. 6. 1914.

¹⁹⁰ AUK, FF UK, kart. 2, i. č. 33, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 22. 10. 1914.

¹⁹¹ Marek ĐURČANSKÝ (ed.), *Jaroslav Bidlo, Moje styky s Gollem*, s. 659.

Pro akademický rok 1915/1916 byl Jaroslav Bidlo zvolen děkanem fakulty. Ministerstvo volbu potvrdilo a vyhovělo jeho žádosti o snížení vyučovacích hodin na dvě týdne.¹⁹² Bidlo tak předsedal zasedáním profesorského sboru. Do období jeho děkanátu spadá úmrtí jeho učitele Josefa Kalouska a Františka hraběte Lützowa, které oba připomněl smutečním projevem.¹⁹³ Nevyhnul se oficiálním projevům loajality, jako bylo zastupování rektora při otevření válečné výstavy v Muzeu Království českého, účast na dobročinném koncertu za přítomnosti arcivévodky Karla Štěpána v Obecním domě nebo bohoslužbách v Týnském chrámu u příležitosti 67. výročí nastolení Františka Josefa I.¹⁹⁴

Horším problémem z hlediska národní loajality bylo suspendování T. G. Masaryka a vyškrtnutí Ernesta Denise z řad čestných doktorů České Karlo-Ferdinandovy univerzity. Protokol ze zasedání profesorského sboru 11. května 1916 obsahuje pouze stručnou informaci: „*Po sdělení děkanově, že ho došly bezpečné zprávy, jak čestný doktor filosofické fakulty naší university prof. A. Denis v Paříži v časopise ‚La Nation tchèque‘ dopouští se hrubých urážek proti nejjasnějšímu panovníckému domu a vystupuje nepřátelsky proti mocnářství rakousko-uherskému, usneseno jednomyslně, aby prof. Denis byl vyškrtnut ze seznamu čestných doktorů naší university.*“¹⁹⁵

Bidla ve funkci děkana vystřídal 26. října 1916 jeho spoluordinář Josef Šusta a poděkoval mu „*za vzorné vedení úřadu*“.¹⁹⁶ Jak bylo tehdy běžné, Bidlo se stal na následující akademický rok proděkanem. S vývojem situace na bojištích ale bylo časem jasné, že se otázka Masarykovy profesury a Denisova čestného doktorátu ještě vrátí.

Ještě před vznikem Československa, na schůzi 24. října 1918, byl jednomyslně přijat návrh „*prof. Matiegky podepsaný většinou sboru, aby za neplatné bylo prohlášeno dřívější vynucené usnesení sboru, jímž se rušil čestný doktorát francouzského historika Arnošta Denise*“.¹⁹⁷ Během následující schůze vznesli profesori Zdeněk Nejedlý a František Slavík (mineralog) dotaz na iniciátora zrušení čestného doktorátu Arnošta Denise. Děkan Václav Novotný poté přečetl „*důkladné memorandum tehdejšího děkana prof. Bidla o průběhu celé záležitosti, což vzato na vědomí*“.¹⁹⁸ Na návrh botanika Bohumila Němce měla být do memoranda děkanem ještě doplněna informace, že „*tehdy před hlasováním žádná debata nebyla připuštěna*“.¹⁹⁸

Záležitost s Masarykem a Denisem, ačkoli profesorský sbor při projednávání odnětí čestného doktorátu v roce 1918 žádné otevřené námitky vůči Bidlovi nevyšloval, představovala do budoucna potenciální problém. Ukázalo se to během jeho sporů s Janem Slavíkem, který jej na stránkách časopisu *Sobota* obvinil mj. z toho, že dal jako děkan filozofické fakulty vyškrtnout Masaryka ze seznamu univerzitních profesorů, aniž by jej k tomu někdo nutil. Fakulta tehdy požadovala na redakci časopisu s ohledem na tiskový zákon zveřejnění opravy.¹⁹⁹

¹⁹² MÚA, fond J. Bidlo, kart. 1, i. č. 1, děkanát Filozofické fakulty České Karlo-Ferdinandovy univerzity J. Bidlovi, 30. července 1915.

¹⁹³ AUK, FF UK, kart. 2, i. č. 34, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 27. 1. 1916.

¹⁹⁴ Tamtéž.

¹⁹⁵ Tamtéž, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 11. 5. 1916; Josef PETRÁŇ – Lydia PETRÁŇOVÁ, *Čestní doktoři Univerzity Karlovy 1848–2015*, Praha 2017, s. 72.

¹⁹⁶ AUK, FF UK, kart. 2, i. č. 35, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 26. 10. 1916.

¹⁹⁷ AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 36, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 24. 10. 1918.

¹⁹⁸ AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 36, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 28. 11. 1918. Memorandum je uloženo tamtéž, kart. 184, i. č. 1417. Srov. M. ĐURČANSKÝ, *Jaroslav Bidlo jako osoba veřejná*, s. 60n.

¹⁹⁹ AUK, FF UK, kart. 10, i. č. 102, osobní spis J. Bidla, čj. 2831/1931-32, koncept dopisu děkana FF UK M. Weingarta redaktorovi časopisu *Sobota* Karlu Jišovi, 25. 3. 1931, Praha (psán rukou J. Bidla).

Přes veškerou loajalitu prokazovanou vůči Rakousku ale jinak nebyl Bidlo po vzniku Československa nijak vyšetřován, natož perzekvován. Naopak se zvýšila váha jeho postavení jakožto jediného československého ordináře oboru, zahrnujícího historickou slavistiku. Nyní bylo jeho zodpovědností nejen vychovat svého nástupce, ale také podílet se na personálním zajištění příslušných kateder na nově založených univerzitách v Brně a Bratislavě. Ještě předtím byl ale pověřen rozsáhlými úkoly týkajícími se vybavení univerzitních pracovišť v oboru historie základní slavistickou literaturou.²⁰⁰

V prvních měsících po převratu se v rámci profesorského sboru účastnil například debat o přesídlení německé univerzity, otázek reformy středních škol nebo zastoupení československého studentstva ve fakultních sborech (v této věci byl přijat Bidlův návrh na odpověď, že „v případě potřeby bude hleděno k tomu, aby se vyhovělo“),²⁰¹ dále například zřízení zvláštních kurzů z historie, ekonomie a jazyků pro diplomatickou a konzulární službu.²⁰²

V meziválečném období byl Bidlo opět zvolen členem několika komisí projednávajících habilitace a profesury, ať už se jednalo o povolání historika Josefa Peiskera ze Štýrského Hradce do Prahy (společně s J. Pekařem a V. Novotným),²⁰³ ruského historika Nikolaje Jastrebova z Petrohradu do Prahy nebo na některou z nových československých univerzit (rovněž společně s J. Pekařem a V. Novotným).²⁰⁴ Byl členem habilitační komise Miloše Weingarta (obor slovanská filologie, společně s F. Pastrnkem a J. Polívkou),²⁰⁵ Františka Michálka Bartoše pro „*dějiny husitské*“ (s V. Novotným, J. Pekařem, J. Šustou a Z. Nejedlým),²⁰⁶ Josefa Dobiáše pro „*dějiny Řeků a Římanů*“ (s J. Šustou a F. Grohem),²⁰⁷ Vladimíra Groha (s F. Grohem a G. Friedrichem),²⁰⁸ Václava Vojtíška (s G. Friedrichem a V. Novotným),²⁰⁹ Karla Stloukala (s J. Šustou a J. Pekařem),²¹⁰ Milady Paulové (s J. Šustou a M. Murkem),²¹¹

²⁰⁰ K jeho postavení a úkolům v prvních letech ČSR srov. M. ĎURČANSKÝ, *Jaroslav Bidlo jako osoba veřejná*.

²⁰¹ Vše AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 37, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 27. 2. 1919.

²⁰² Tamtéž, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 3. 4. 1919.

²⁰³ Tamtéž, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 23. 1. 1919.

²⁰⁴ Tamtéž, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 23. 1. 1919 a 27. 2. 1919 (Jastrebov měl být nakonec povolán jako profesor slovanských dějin do Brna s právem přednášet v Praze do té doby, než bude jeho katedra fakticky zřízena).

²⁰⁵ Tamtéž, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 27. 2. 1919 a 15. 3. 1919.

²⁰⁶ AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 38, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK-F, 23. a 30. 10. 1919. Druhý pokus podnikl F. M. Bartoš v roce 1926, tehdy byli v komisi s Bidlem V. Novotný a J. Pekař. AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 44, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 29. 4. a 20. 5. 1926.

²⁰⁷ Stejně složení měly i komise pro jeho jmenování mimořádným a řádným profesorem. AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 41, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 26. 4. 1923; tamtéž, kart. 4, i. č. 47, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 31. 1. a 14. 3. 1929.

²⁰⁸ AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 39, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 3. 3. 1921.

²⁰⁹ Tamtéž, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 7. 7. 1921. V komisi pro jmenování V. Vojtíška mimořádným profesorem zasedli vedle J. Bidla G. Friedrich a J. Šusta. AUK, FF UK, kart. 4, i. č. 46, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 15. 5. 1927. V tomtož složení zasedla komise posuzující návrh na jmenování řádným profesorem. AUK, FF UK, kart. 4, i. č. 50, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 14. 4. a 24. 5. 1932.

²¹⁰ AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 43, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 27. 11. 1924. V komisi pro jmenování K. Stloukala mimořádným profesorem zasedli vedle J. Bidla G. Friedrich a J. Šusta. AUK, FF UK, kart. 4, i. č. 49, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 18. 6. 1931; tamtéž, i. č. 50, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 3. 12. 1931.

²¹¹ AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 43, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 29. 1., 19. 3. a 23. 4. 1925. Vedle Bidla a Šusty byl v případě komise pro jmenování M. Paulové mimořádnou profesorkou třetím členem slavista M. Weingart. AUK, FF UK, kart. 5, i. č. 52, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 25. 1. a 17. 5. 1934.

Otakara Odložilíka (s J. Šustou a J. Pekařem),²¹² Jaroslava Prokeše (s V. Novotným a J. Pekařem),²¹³ Josefa Macůrka (s J. Šustou a V. Novotným),²¹⁴ lektora lidové výchovy Jana Hořejšího z pedagogiky (s O. Kádnerem a F. Grohem),²¹⁵ Antonína Uhlíře pro obor sociologie,²¹⁶ Josefa Kratochvíla pro dějiny filozofie (s J. Králem a O. Kádnerem),²¹⁷ Františka Štampacha pro obor pedagogiky (s O. Kádnerem a K. Chotkem)²¹⁸ a Josefa Matouška pro obor novějších obecných dějin (s J. Šustou a G. Friedrichem).²¹⁹ V případě některých z nich byl také členem komisi posuzujících jejich návrhy na mimořádné či řádné profesury (viz u příslušných osob v poznámkách). Vedle toho byl také členem komise pro jmenování Bedřicha Mendla mimořádným profesorem všeobecných hospodářských dějin (společně s J. Pekařem a J. Šustou),²²⁰ Bohumila Ryby mimořádným profesorem klasické filologie (s F. Grohem a O. Jiráním),²²¹ Felixe Tauera mimořádným profesorem orientalistiky (s B. Hrozným, J. Rypkou a R. Růžičkou)²²² a Josefa Schránila řádným profesorem archeologie (s A. Salačem, J. Dobiášem a A. Matějčkem).²²³

Negativně zasáhl Bidlo do habilitačního řízení slavisty Josefa Páty, kdy přispěl k omezení *veniae legendi* pouze na obor lužické srbštiny,²²⁴ a v podobném duchu vystupoval při zřízení stolice lužické srbštiny.²²⁵ Nepodařilo se mu ve smyslu jeho představ ovlivnit profesorský sbor při rozhodování o personálním obsazení nově zakládané stolice polonistiky, byť rozdíl v hlasování nebyl velký (10:8).²²⁶ Nejednalo se ovšem pouze o vlastní Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, Bidlo stál také u prvních slavistických profesur Univerzity Komenského, konkrétně byl členem komise pro jmenování komeniologa Jána Kvačaly (společně s J. Pekařem a V. Novotným) a Milana Hodži (s J. Pekařem a J. Jakubcem),²²⁷ a dokonce figuroval u habilitace N. Preobraženského pro dějiny severních Slovanů na univerzitě v Lublani.²²⁸ Zabýval se dále pozváním známého ruského historika umění N. P. Kondakova, působícího po odchodu z Ruska v Sofii, k smluvním přednáškám na

²¹² AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 44, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 18. 3. 1926. V komisi pro jmenování O. Odložilíka mimořádným profesorem zasedli vedle J. Bidla V. Novotný a J. V. Šimák. AUK, FF UK, kart. 4, i. č. 49, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 22. 1. a 19. 3. 1931.

²¹³ AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 45, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 15. 6. 1927; AUK, FF UK, kart. 4, i. č. 46, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 15. 12. 1927.

²¹⁴ AUK, FF UK, kart. 4, i. č. 48, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 31. 10. a 5. 12. 1929, 30. 1. 1930. V případě návrhu na mimořádnou profesuru byli členy komise J. Rypka a J. Šusta (vedle J. Bidla). AUK, FF UK, kart. 5, i. č. 52, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 15. 3. a 14. 7. 1934.

²¹⁵ AUK, FF UK, kart. 4, i. č. 50, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 28. 1. 1932.

²¹⁶ AUK, FF UK, kart. 5, i. č. 51, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 27. 10. 1932.

²¹⁷ Tamtéž, i. č. 52, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 25. 1. 1934.

²¹⁸ Tamtéž, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 15. 3. 1934.

²¹⁹ Tamtéž, i. č. 53, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 4. 4. 1935.

²²⁰ AUK, FF UK, kart. 4, i. č. 49, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 30. 10. 1930 a 12. 2. 1931.

²²¹ AUK, FF UK, kart. 5, i. č. 51, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 18. 5. a 14. 6. 1933.

²²² Tamtéž, i. č. 52, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 14. 7. 1934.

²²³ Tamtéž, i. č. 52, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 14. 7. 1934; tamtéž, i. č. 53, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 6. 12. 1934.

²²⁴ AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 40, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 24. 11. 1921 a 19. 1. 1922.

²²⁵ Záležitost byla spojena s profesurou Josefa Páty; Bidlo podal v obou věcech minoritní votum. AUK, FF UK, kart. 4, i. č. 48, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 5. 12. 1929. Dále srov. AUK, FF UK, kart. 5, i. č. 52, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 14. 7. 1934; tamtéž, i. č. 53, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 6. 12. 1934.

²²⁶ AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 40, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 11. 5. 1922.

²²⁷ Tamtéž, i. č. 39, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 25. 11. 1920.

²²⁸ Tamtéž, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 21. 4., 25. 5. a 16. 6. 1921.

Filozofické fakultě Karlovy univerzity,²²⁹ podobně o několik let později pověřením Dmytra Dorošenka přednáškami z ukrajinských a Alexandra Alexandroviče Kizevettera z ruských dějin, Alexandra Kolessy z ukrajinské literatury a jazyka,²³⁰ respektive Antonije Florovského z ruských dějin.²³¹

Z čestných doktorátů Bidlo přispěl k udělení tohoto ocenění Ludvíku Kubovi za jeho „zásluhy o poznání Slovanstva“.²³² Často měl Bidlo co do činění se zvaním hostujících profesorů, což nebyla zvláště v době hospodářské krize jednoduchá záležitost, proto se vyjadřoval i k souvisejícím obecným zásadám²³³ a posléze se stal také členem příslušné stálé komise.²³⁴

Z komisí zabývajících se organizačními záležitostmi fakulty zmiňme alespoň Bidlovo členství v komisích pro taxy,²³⁵ stipendia, „pro otázku kursu pro legionáře, úpravu zkoušek a vydání učebnic“, pro rozdělení filozofické fakulty na „duchovědnou“ a přírodovědeckou, pro změnu rigorózního řádu,²³⁶ pro změnu habilitačního řádu,²³⁷ pro úpravu filozoficko-pedagogických zkoušek,²³⁸ pro „rozšíření učebního příkazu“ profesora Bedřicha Hrozného,²³⁹ pro zaměstnání někdejších profesorů ruských univerzit,²⁴⁰ pro další vzdělávání absolventů učitelských ústavů,²⁴¹ pro podmínky studia slovanských studentů (vyjma jihoslovanských),²⁴²

²²⁹ V příslušné komisi zasedal s K. Chytilém a L. Niederlem. AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 39, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 16. 6. a 7. 7. 1921. Tato komise také doporučovala následná prodloužení „učebního příkazu“. AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 42, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 29. 11. 1923; tamtéž, i. č. 43, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 29. 1. 1925.

²³⁰ AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 44, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 29. 4., 20. 5. a 18. 6. 1926. Srov. také AUK, FF UK, kart. 4, i. č. 47, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 13. 6. 1929; tamtéž, i. č. 50, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 24. 5. 1932; tamtéž, kart. 5, i. č. 51, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 27. 4. 1933. V roce 1934 Bidlo urgoval jmenování A. Kolessy řádným profesorem, tamtéž, i. č. 52, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 14. 7. 1934.

²³¹ AUK, FF UK, kart. 5, i. č. 54, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 19. 3. 1936; tamtéž, kart. 6, i. č. 55, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 29. 10. 1936.

²³² AUK, FF UK, kart. 5, i. č. 54, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 19. 3. 1936.

²³³ AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 44, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 26. 1. 1926.

²³⁴ AUK, FF UK, kart. 4, i. č. 46, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 27. 10. 1927 a 2. 2. 1928. Srov. tamtéž, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 3. 4. 1930; tamtéž, i. č. 49, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 18. 6. 1931.

²³⁵ AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 37, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 26. 6. 1919. Později byl členem komise pro úpravu rigorózních tax: tamtéž, kart. 4, i. č. 46, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 2. 2. a 22. 3. 1928.

²³⁶ AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 38, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 23. a 30. 10. 1919. Při schvalování nového rigorózního řádu Bidlo jako jediný z profesorského sboru nesouhlasil s ustanovením, „aby v případech, kdy pro obor kandidátovy disertace není profesora, byl examínátorem soukromý docent tohoto oboru“, tamtéž, kart. 3, i. č. 41, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 26. 4. 1923. Znovu tamtéž, kart. 5, i. č. 51, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 22. 6. 1933; tamtéž, i. č. 53, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 14. 3. a 16. 5. 1935; tamtéž, i. č. 54, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 5. 12. 1935.

²³⁷ AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 38, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 19. 2. 1920. Další komise (opět včetně členství J. Bidla) v podobné věci tamtéž, i. č. 43, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 29. 1. a 19. 3. 1925. Bidlo byl rovněž členem komise, která se zabývala oprávněností podávání habilitačních žádostí uchazečů, kteří již byli odmítnuti na jiných univerzitách. AUK, FF UK, kart. 5, i. č. 52, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 26. 10. 1933.

²³⁸ AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 38, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 27. 5. 1920, 17. 6. 1920.

²³⁹ Tamtéž, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 6. 7. 1920.

²⁴⁰ Tamtéž, i. č. 39, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 27. 1. 1921.

²⁴¹ Tamtéž, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 3. 3. 1921; tamtéž, i. č. 40, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 11. 5. 1922.

²⁴² AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 39, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 3. 3. 1921.

pro čestné doktoráty,²⁴³ pro zrušení slavnostní promoce,²⁴⁴ pro posouzení návrhu MŠANO na zavedení *numeru clausu* pro první ročníky,²⁴⁵ pro habilitace ze sociotechniky,²⁴⁶ pro návrh na změnu maturitních vysvědčení,²⁴⁷ pro sociální a právní poměry vysokoškolských asistentů,²⁴⁸ pro úpravu „*postavení historické vlastivědy k platnému rigorosnímu řádu*“,²⁴⁹ pro vydávání fakultní ročenky,²⁵⁰ pro projednání žádostí studentstva,²⁵¹ pro „*soustředění dotační agendy na kvestuře*“, pro posouzení „*možnosti kombinace oborů dějiny umění – české dějiny při rigorosech*“, pro státní ceny ve vědě a umění,²⁵² pro dovolené mladších vědeckých pracovníků,²⁵³ pro zřízení stolice lidovému, ²⁵⁴ pro vypracování nových zásad pro obsazování profesorských stolic,²⁵⁵ pro semitskou filologii jako hlavní předmět rigoróza,²⁵⁶ pro nostrifikaci ruských akademických titulů,²⁵⁷ pro opatření oboru sociologie po odchodu F. Foustky,²⁵⁸ pro zřízení etnografického semináře,²⁵⁹ pro doplňovací zkoušky z řečtiny,²⁶⁰ pro otázky psychotechnických zkoušek nově zapsaných posluchačů,²⁶¹ pro úpravu přednášek ze sociologie,²⁶² pro honoráře za přednášky a cvičení,²⁶³ pro řízení „*epigrafického a řeckého*

²⁴³ Tamtéž, i. č. 40, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 19. 1. 1921.

²⁴⁴ Tamtéž, i. č. 41, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 26. 4. 1921.

²⁴⁵ Tamtéž, i. č. 43, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 29. 1. a 19. 3. 1925.

²⁴⁶ Jednalo se o posouzení návrhu vyžadované ministerstvem školství a národní osvěty. AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 44, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 26. 11. 1925.

²⁴⁷ Tamtéž, i. č. 45, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 9. 12. 1926.

²⁴⁸ AUK, FF UK, kart. 4, i. č. 46, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 2. 2. a 22. 3. 1928. Bidlo také zastupoval fakultu v „anketě“ MŠANO ve věci právního a platového postavení vysokoškolských asistentů a v rámci komise působil jako referent v této věci. Tamtéž, kart. 5, i. č. 51, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 23. 3. a 27. 4. 1933; tamtéž, i. č. 52, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 26. 10. 1933.

²⁴⁹ AUK, FF UK, kart. 4, i. č. 46, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 2. 2. 1928.

²⁵⁰ Tamtéž, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 3. 5. a 14. 6. 1928. S vydáváním byly ovšem spojeny různé peripetie a o čtyři roky později byla zvolena nová komise. AUK, FF UK, kart. 4, i. č. 50, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 10. 3. 1932.

²⁵¹ Projednáváné záležitosti se týkaly např. výše rigorózních tax a dalších poplatků. AUK, FF UK, kart. 4, i. č. 49, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 30. 10. 1930.

²⁵² Tamtéž, i. č. 48, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 17. 6. 1930; tamtéž, i. č. 49, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 30. 10. 1930.

²⁵³ V tomto případě se jednalo hlavně o tlak na MŠANO, aby jim nastavělo zbytečné překážky. AUK, FF UK, kart. 4, i. č. 48, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 30. 10. a 4. 12. 1930. Později nesla komise název „pro udělování dovolených lektorům a docentům“. Tamtéž, kart. 5, i. č. 51, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 27. 10. 1932 a 18. 5. 1933; tamtéž, i. č. 52, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 19. 4. 1934.

²⁵⁴ AUK, FF UK, kart. 4, i. č. 49, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 22. 1., 19. 3. a 18. 6. 1931. S touto záležitostí souvisela práce personálně totožné komise pro uspořádání přednášek lektora dr. Hořejšího pro posluchače všech fakult. AUK, FF UK, kart. 5, i. č. 51, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 7. 12. 1932 a 26. 1. 1933.

²⁵⁵ AUK, FF UK, kart. 4, i. č. 49, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 23. 4. a 21. 5. 1931.

²⁵⁶ Tamtéž, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 18. 6. 1931.

²⁵⁷ Tamtéž, i. č. 50, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 29. 10. a 3. 12. 1931. Komise pak byla svolávána i v konkrétních případech nostrifikací. Tamtéž, kart. 5, i. č. 51, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 26. 1. 1933; tamtéž, kart. 6, i. č. 55, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 11. 3. 1937.

²⁵⁸ AUK, FF UK, kart. 4, i. č. 50, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 3. 12. 1931 a 28. 1. 1932.

²⁵⁹ Tamtéž, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 3. 12. 1931.

²⁶⁰ Tamtéž, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 14. 4. a 24. 5. 1932.

²⁶¹ Tamtéž, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 14. 4. a 16. 6. 1932; tamtéž, kart. 5, i. č. 51, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 7. 12. 1932; tamtéž, i. č. 52, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 7. 12. 1933.

²⁶² AUK, FF UK, kart. 4, i. č. 50, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 24. 5. 1932; tamtéž, kart. 5, i. č. 51, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 27. 10. 1932 a 18. 5. 1933.

²⁶³ AUK, FF UK, kart. 5, i. č. 51, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 7. 12. 1932.

semináře“,²⁶⁴ pro úspory,²⁶⁵ pro změnu zkušebního řádu pro kandidáty učitelství na středních školách,²⁶⁶ či pro obsazení dvou uprázdněných stolic československých dějin.²⁶⁷

Opakovaně byl Bidlo volen členem „biblioteční komise“ (společně s Václavem Tillem).²⁶⁸ Když byla na podzim 1922 ustavena komise „*k vypracování návrhu na oživení slavistických studií*“, stal se jejím členem kromě „*všech pp. slavistů*“ také J. Bidlo.²⁶⁹ Stejně jako před válkou Bidlo zasahoval rovněž do otázek lektorátů cizích jazyků, konkrétně srbochorvatštiny,²⁷⁰ respektive staré řečtiny.²⁷¹ Podílel se také na posuzování lektorátu statistiky.²⁷² V roce 1921 vyvolal jeho návrh na zřízení žurnalistických kurzů při filozofické a právnické fakultě intenzivní debatu, jejímž předmětem byl hlavně vztah zamýšlených kurzů k univerzitním extenzím a výsledkem vznik další komise a posléze kuratoria, jehož členem byl Bidlo zvolen.²⁷³ Veřejný ohlas se očekával při zveřejnění postoje fakulty k ministerskému návrhu na reformu výuky na občanských a vysokých školách, kdy se Bidlo na příslušných krocích podílel s F. Grohem,²⁷⁴ podobná publicita se očekávala rovněž od memoranda pro reformu středních škol v roce 1932.²⁷⁵ S F. Grohem byl také na začátku akademického roku 1931/1932 zvolen do fakultní komise seniorů místo A. Musila a V. Franceva.²⁷⁶ Tříčlenná komise seniorů se podílela například na přípravě jednacího řádu profesorského sboru, který měl nahradit starší normativ z roku 1889.²⁷⁷ Členství v komisi seniorů se vzdal na konci roku 1935 ze zdravotních důvodů.²⁷⁸

Z celouniverzitních orgánů byl Bidlo od roku 1916 až do své smrti členem archivní komise. Stal se jím patrně jako děkan v roce 1916, kdy byl rektorem pověřen revizí

²⁶⁴ Tamtéž, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 18. 5. 1933; tamtéž, i. č. 52, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 26. 9. a 7. 12. 1933.

²⁶⁵ Tamtéž, i. č. 52, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 26. 10. 1933.

²⁶⁶ Tamtéž, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 19. 4. 1934.

²⁶⁷ AUK, FF UK, kart. 6, i. č. 56, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 5. 5. 1937.

²⁶⁸ AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 39, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 16. 6. 1921.

²⁶⁹ Dalšími členy z okruhu osob mimo jazykovědnou slavistiku byli L. Niederle, J. Janko a F. Drtina. AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 41, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 26. 10. 1922.

²⁷⁰ Na jeho návrh měl prof. Matija Murko připravit jmenování gymnaziálních profesorů Moskovievicé a Procházkovy lektory srbochorvatštiny. AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 39, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 21. 10. 1920.

²⁷¹ Tamtéž, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 25. 5. 1921.

²⁷² AUK, FF UK, kart. 5, i. č. 52, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 15. 3. 1934.

²⁷³ AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 40, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 27. 10. a 24. 11. 1921. Ohledně Bidlova vztahu k univerzitním extenzím je třeba ještě zmínit epizodu z konce akademického roku 1921/1922, kdy dostal v této souvislosti za úkol prohlédnout místnosti uvolněné seminářem pro dějiny umění a slovanským seminářem. AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 40, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 5. 7. 1922. V následujícím roce se stal členem komise, která měla pro „lidové přednášky“ vypracovat nové stanovy. Tamtéž, i. č. 41, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 26. 10. a 23. 11. 1922, 25. 1. 1923. Do „místní extenze“ byl zvolen společně s V. Mathesiem, M. Hýskem a V. Lesným znovu v říjnu 1926. Tamtéž, kart. 3, i. č. 45, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 21. 10. 1926. Svě působení v extenzích ukončil na vlastní žádost při volení kandidátů na jaře 1931. Tamtéž, kart. 4, i. č. 49, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 23. 4. 1931.

²⁷⁴ AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 41, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 17. 5. 1923. Podobně také v souvislosti s plánem na reformu středních škol, kdy Bidlo hájil důležitost řečtiny. Tamtéž, i. č. 43, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 19. 3. 1925.

²⁷⁵ I v tomto případě byl Bidlo členem příslušné komise. AUK, FF UK, kart. 4, i. č. 50, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 28. 1. a 10. 3. 1932.

²⁷⁶ Tamtéž, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 29. 10. 1931.

²⁷⁷ Tamtéž, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 28. 1. 1932.

²⁷⁸ Tamtéž, kart. 5, i. č. 54, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 5. 12. 1935.

univerzitního archivu, který byl společným vlastnictvím české i německé univerzity, jež jej reálně spravovala. Dlouhodobý spor mezi oběma univerzitami zahrnoval řadu různých aspektů, na počátku roku 1916 byla aktuálně řešena otázka pravidelných revizí univerzitního archivu za účasti české i německé archivní komise a spor se Zemským archivem o vydání jedenácti úředních rukopisů předbělohorské univerzity (tzv. Oeconomica). Bidlo v této věci předložil akademickému senátu rozsáhlý referát a 1. dubna 1916 byl zvolen předsedou personálně částečně obměněné archivní komise české univerzity, která zasedla ve složení Gustav Friedrich, Karel Kadlec, Václav Novotný a Miroslav Stieber.²⁷⁹ Jejím předsedou zůstal Bidlo i na sklonku války, kdy 25. října 1918 zaznamenal protokol o jejím jednání, jehož předmětem bylo iniciování další revize archivu. Než k ní mohlo dojít, převzali archiv po převratu zástupci české univerzity, klíče měly být z rozhodnutí Národního výboru svěřeny do úschovy jejího rektora, po čase ale bylo nutné obnovit běžný provoz. V březnu 1919 vyzval rektor české univerzity Karel Hermann-Otavský, aby byla provedena revize za účasti obou komisí.²⁸⁰ Česká komise se záhy nato sešla a navrhla, aby byl Gustav Friedrich pověřen funkcí inspektora společného univerzitního archivu, zatímco dosavadní kancelářský úředník Josef Bergl, zajišťující běžný chod archivu, by byl ponechán na svém místě. Revize se měli zúčastnit tři a tři zástupci obou komisí. Česká komise pak měla vypracovat návrh na nové podmínky pro společné užívání archivu.²⁸¹ Reálně se pak otázkám univerzitního archivu za českou stranu věnoval především Gustav Friedrich a později Václav Vojtíšek.²⁸² Bidlo je výslovně uváděn v souvislosti s archivní komisí ještě v roce 1934, kdy se vyjadřovala k plánu Václava Vojtíška na uspořádání výstavy cimélií z fondů univerzitního archivu.²⁸³

V rámci akademické samosprávy sice Bidlo na rozdíl od svých kolegů Josefa Pekaře a Gustava Friedricha nedosáhl nejvyšší mety – postu rektora, měl ale možnost ovlivnit celkové směřování Univerzity Karlovy jako člen akademického senátu. Byl jím zvolen na tři školní roky: 1933/1934 – 1935/1936, tedy v době rektorátu Karla Domina a Josefa Drachovského.²⁸⁴ V prvním roce se vedle vypjatého nacionalismu musel akademický senát vyrovnávat také s návrhy na omezení (či přímo rušení) vysokých škol z ekonomických důvodů. Tak jako v případě profesorského sboru Filozofické fakulty Univerzity Karlovy měl J. Bidlo přiděleny coby referent některé konkrétní spisy a kauzy (jako byla například „*úprava hmotného postavení ruských profesorů působících na univerzitě*“²⁸⁵) nebo se

²⁷⁹ Srov. zejména referát J. Bidla adresovaný akademickému senátu (3. března 1916) a protokol o schůzi univerzitní archivní komise z 1. dubna 1916. AUK, fond Akademický senát UK, kart. 53, i. č. 796a. Bidlovou vlastní rukou psané poznámky týkající se předpisů univerzitního archivu a koncept začátku memoranda adresovaný akademickému senátu české univerzity (7. 7. 1916) svědčí o tom, že těžiště jeho působení v univerzitní archivní komisí opravdu spadá do období jeho děkanátu. MÚA, J. Bidlo, kart. 24, i. č. 1018.

²⁸⁰ MÚA, J. Bidlo, kart. 24, i. č. 1018, Protokol o schůzi české univerzitní archivní komise, 25. 10. 1918; tamtéž, K. Hermann-Otavský J. Bidlovi, 22. 3. 1919.

²⁸¹ Tamtéž, Protokol o schůzi české univerzitní archivní komise, 1. 4. 1919 (Bidlův autograf podepsaný také ostatními členy komise).

²⁸² Přehledně Karel KUČERA – Miroslav TRUC, *Archiv Univerzity Karlovy. Průvodce po archivních fondech*, Praha 1961, s. 45–47.

²⁸³ AUK, fond Akademický senát UK, kart. 53, i. č. 769, protokol o schůzi univerzitní archivní komise z 23. ledna 1934.

²⁸⁴ MÚA, fond J. Bidlo, kart. 1, i. č. 1, oznámení děkana Filozofické fakulty UK Jiřího Horáka J. Bidlovi o zvolení členem AS, 4. července 1933, Praha; AUK, FF UK, kart. 5, i. č. 51, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 18. 5. 1933.

²⁸⁵ AUK, Akademický senát UK, kart. 44, i. č. 656, zápis ze zasedání AS UK, 20. 10. 1933, s. 17n.

účastnil práce komisi, které byly pro jednotlivé záležitosti ad hoc sestavovány.²⁸⁶ V aktuálních otázkách insignií a přestavby Karolina zastával spíše umírněné stanovisko²⁸⁷ a připomínal zásluhy Josefa Šusty na postu ministra školství a národní osvěty v záležitosti insignií a společného majetku české a německé univerzity.²⁸⁸ V posledním roce svého funkčního období v akademickém senátu byl zároveň členem disciplinární komise pro profesory a docenty Univerzity Karlovy.²⁸⁹ Lze předpokládat, že se jednalo o reakci na jeho návrhy – pravděpodobně v akademickém senátu všeobecně přijatelné – během projednávání kauzy profesora Vladimíra Heinricha a Astronomického ústavu, kterou prostřednictvím periodika *A-Zet* sledovala široká veřejnost.²⁹⁰ Členství v akademickém senátu se Bidlo vzdal na podzim 1935 ze zdravotních důvodů.²⁹¹

Cílem dosavadního únavného výčtu Bidlovy úřední činnosti a jeho akademických funkcí bylo na základě podrobné heuristiky ukázat, v čem spatřovali příslušníci akademické obce jeho odborné kompetence, resp. také v čem je spatřoval on sám. Je zřejmé, že vedle funkcí souvisejících s jeho vlastním oborem docházelo k poměrně častým překryvům se „sousedními“ obory – jazykovědnou slavistikou, orientalistikou, dějinami filozofie, sociologií a zejména pedagogikou. Je třeba vzít v úvahu, že Bidlo měl ve srovnání s ostatními řediteli historického semináře společně s J. V. Šimákem, který učil na střední škole v letech 1897–1921, zdaleka největší středoškolskou pedagogickou praxi; zároveň byl vzhledem ke svému sociálnímu původu spjat s učitelskou profesí velmi úzce. Jeho pedantická povaha mu zároveň umožňovala nejen si množství nejrůznějších předpisů a řádů neošklivit, ale snad v nich dokonce i nalézat jisté zalíbení – alespoň se tak podle mého názoru dá soudit z jeho účasti v diskuzích v rámci jednání profesorského sboru Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Svou pravidelnou docházkou na zasedání hlavního fakultního samosprávného sboru i aktivní účastí v diskuzích a komisích patřil spíše k menšině profesorů.

Závěr

V dějinách české historické slavistiky má Jaroslav Bidlo své významné místo. Působení této zakladatelské osobnosti uvedeného oboru na Univerzitě Karlově se neomezovalo pouze na vlastní výuku, podrobná heuristika v pramenech úřední povahy umožnila ukázat také širší jeho organizačního působení v jiných oblastech. Díky využití pramenů osobní povahy

²⁸⁶ Byl tak členem komise, jež se měla vyslovit k podnětu vzešlému z Univerzity Komenského ohledně latinského překladu názvu Československé republiky a z něj odvozených adjektiv. AUK, Akademický senát UK, kart. 44, i. č. 657, zápis ze zasedání AS UK, 25. 3. 1935, s. 14, a 5. 4. 1935, s. 13n.

²⁸⁷ AUK, Akademický senát UK, kart. 44, i. č. 656 a 657, zápis ze zasedání AS UK, 9. 3. 1934, s. 31, 33; zápis ze zasedání AS UK, 13. 4. 1934, s. 28, 31n.; zápis ze zasedání AS UK, 1. 2. 1935, s. 20n. V diskuzích o přestavbě Karolina, kdy se řešilo také jeho budoucí využití po plánované výstavbě nové centrální budovy, Bidlo navrhol, aby se stalo sídlem ČAVU a KČSN. Vedle toho pak odmítal věřit, že propagace přestavby Karolina jako celonárodní akce vzbudí podobně silné emoce srovnatelné s vyhlášením sbírky na stavbu Národního divadla. K Bidlovým starším snahám nalézt pro KČSN místo v rámci univerzitních areálů, např. právě v centrální budově, srov. AUK, FF UK, kart. 4, i. č. 49, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 18. 6. 1931.

²⁸⁸ AUK, Akademický senát UK, kart. 44, i. č. 656, zápis ze zasedání AS UK, 26. 1. 1934, s. 15.

²⁸⁹ MÚA, fond J. Bidlo, kart. 1, i. č. 1, oznámení rektora UK Gustava Friedricha J. Bidlovi, 19. listopadu 1935, Praha a cyklostylovaný oběžník se složením komise.

²⁹⁰ AUK, Akademický senát UK, kart. 44, i. č. 656, zápis ze zasedání AS UK, 8. 6. 1934, s. 20–24.

²⁹¹ AUK, FF UK, kart. 5, i. č. 54, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 24. 10. 1935.

pak bylo možné pokusit se nahlédnout na Bidlovu osobu také z lidské stránky – nelze přehlížet, že určitý konfliktní potenciál v jeho povaze znesnadňoval každodenní soužití s ostatními kolegy. Nakolik převažovala pozitiva nad negativy, ukáže další výzkum zaměřený na Bidlovu činnost ve vědeckých společnostech a směřující k přípravě chybějící monografie o tomto významném členovi akademické obce meziválečné univerzity.

Příloha 1: Přednášky a semináře, které si J. Bidlo zapsal během studia na Filozofické fakultě České Karlo-Ferdinandovy univerzity²⁹²

Semestr / Školní rok	Přednáška (hodinová dotace)	Seminář (hodinová dotace)	Vyučující
ZS 1889/90	Dějiny rakouské a prameny jejich v 13. a 14. věku (3)		Emler
	Dějiny římské (2)		Goll
	Geografie římského světa (2)		Palacký
	Austrálie a Oceánie (1)		Palacký
	Ruská říše (1)		Palacký
	Soustavná mluvnice jazyka českého (5)		Gebauer
	Historická mluvnice jazyka německého (1)		Mourek
	Historie literatury německé doby staré (2)		Mourek
	Stručný náčrt nových směrů filosofických (1)		Masaryk
LS 1889/90	O heraldice (3)		Emler
	Dějiny říše německé a Itálie (4)		Goll
	O regestech (1)		Emler
	O českých letopiscích doby přemyslovské (1)		Kalousek
	Středověký zeměpis (1)		Palacký
	Soustavná mluvnice jazyka českého (4)		Gebauer
	O slovcích neohebných (1)		Gebauer
	Historie literatury německé doby střední (3)		Mourek
	Dějiny literatury české 16. věku (2)		Hattala
	Fysikální zeměpis II. (2)		Palacký
	Dějiny římské (1)		Goll
	Dějiny uherského státního práva do r. 1867 (2)		Rezek
	Matematický zeměpis (2)		Seydler
	O Schillerovi (2)		Kraus
	O původě řeči (2)		Hattala
ZS 1890/91	Dějiny říše rakousko-uherské se zvláštním zřetelem na vývoj práva a správy (5)		Rezek
		Cvičení palaeografická (2)	Emler

²⁹² MÚA, J. Bidlo, kart. 1, i. č. 2, index a nedatovaný ověřený výpis.

	Dějiny říše německé a Itálie v středověku, část 4. (3)		Goll
	Dějiny výprav křížových (3)		Jireček
	Historický zeměpis 14. století (1)		Palacký
	Střední Evropa (1)		Palacký
	Politický zeměpis (1)		Palacký
	Praktická filosofie (4)		Durdík
	O jednoduchých větách nářečí slovanských (2)		Hattala
	Soustavná mluvnice jazyka českého (Nauka o slově) (5)		Gebauer
	Historie literatury německé (2)		Mourek
	Dějiny filosofie 19. století (2)		Masaryk
LS 1890/91		Cvičení palaeografická (2)	Emler
	Dějiny 15. století (5)		Goll
	Politický zeměpis II. část (pokračování) (1)		Palacký
	Soustavná mluvnice jazyka českého (Nauka o slově – pokračování) (5)		Gebauer
	O metodice zeměpisu a dějepisu (1)		P. Durdík
	Dějiny Čech a Uher 1648–1705 (2)		Rezek
	Nejstarší dějiny rakouské (3)		Emler
	Byzantské dějepisné prameny (2)		Jireček
	Národopis III. (3)		Palacký
	O staročeských legendách vůbec a rýmovaných zvláště (2)		Hattala
	Historie literatury německé (3)		Mourek
	Novější literatura rakouského dějepisu (1)		Rezek
ZS 1891/92	Dějiny 16. století (5)		Goll
	Dějiny východní otázky 1683–1830 (3)		Jireček
	Úvod do antického zeměpisu a národopisu (2)		Jireček
	Dějiny české věku poděbradského a jagellonského (3)		Kalousek
	Fyzikální zeměpis (3)		Palacký
	Rakousko (1)		Palacký
	Dějiny literatury české 15. století (3)		Hattala
	Česká literatura básnická až do doby Komenského (4)		Gebauer
	Historický přehled českého časování (1)		Gebauer
	Dějiny řecké filosofie (2)		Drtina
	O dramatické hudbě naší doby (1)		Hostinský
	Vnější organizace gymnázia (1)		P. Durdík
	Srovnávací mluvnice jazyků slovanských (2)		Polívka
	Sloveso v nové němčině (2)		Kraus
LS 1891/92	Dějiny anglické ve středověku (2)		Goll
	Dějiny východní otázky, část II. (2)		Jireček

	Fyzikální zeměpis (pokračování) (3)		Palacký
	Repetitorium rakouských dějin (2)		Rezek
	Historický výklad českého časování (pokračování) (2)		Gebauer
	Čechy a Prusy ve středověku (1)		Goll
		Cvičení palaeografická (2)	Emler
	Dějiny české za prvních králů z rodu rakouského (3)		Kalousek
	Gymnaziální pedagogika (1)		P. Durdík
		Seminář historický (2)	Goll
		Seminář historický (2)	Rezek
		Seminář geografický (2)	Palacký
		Seminář slovanský (2)	Gebauer

Příloha 2: Pedagogická činnost – přednášky J. Bidla na FF ČUK-F a FF UK v Praze²⁹³

Studijní rok	Zimní semestr	Letní semestr
1900/01	Rusko a Polsko v 16. století	Rusko a Polsko v 16. století (dokončení)
1901/02	Dějiny národů slovanských (v přehledu)	Rusko za Petra Velikého
1902/03	Rusko v době Kateřiny II.	Rusko v době Kateřiny II. (dokončení)
1903/04	Dějiny říše byzantské I.	Dějiny říše byzantské II.
1904/05	Dějiny říše byzantské III.	Dějiny říše byzantské IV.
1905/06	Úvod do dějin polských (O pramenech a literatuře) Dějiny Ruska v 19. století	Dějiny Ruska v 19. století (dokončení) Dějiny unie polsko-litevské
1906/07	Dějiny říše byzantské I. Dějiny Ruska v 19. století (dokončení)	Dějiny říše byzantské II. Úvod do dějin ruských (O pramenech a literatuře)
1907/08	Dějiny států balkánských od 1204–1453	Dějiny států balkánských od 1204–1453 (pokračování) Dějiny říše polsko-litevské od vymření Jagellonců (pokračování)
1908/09	Dějiny států balkánských ve století 14. a 15. Dějiny Polska a Ruska v 17. století	Úvod do dějin polských (O pramenech a literatuře) Dějiny Polska a Ruska v 17. století (pokračování)

²⁹³ Zpracováno na základě tištěných publikací vydávaných pro každý semestr, obvykle pod názvem *Seznamy přednášek, které se budou konat na Universitě Karlově v Praze...* (z fondu AUK).

1909/10	Přehledné dějiny národů slovanských Dějiny Polska a Ruska od konce století 17.	Přehledné dějiny národů slovanských (dokončení) Dějiny Polska a Ruska od konce století 17. (pokračování)
1910/11	Dějiny Polska a Ruska od konce 17. století (pokračování)	Dějiny Polska a Ruska od konce 17. století (pokračování)
1911/12	Dějiny evropského východu ve středověku Ruský církevní rozkol v 17. století (publicum)	Dějiny evropského východu ve středověku (pokračování)
1912/13	Dějiny evropského východu ve středověku Dějiny východní a severní Evropy v II. polovici 16. století	Dějiny evropského východu ve středověku (pokračování) Dějiny severní a východní Evropy v 17. století
1913/14	Říše byzantská v době výprav křížových (publice) Dějiny východní a severní Evropy v 17. století (pokračování)	Říše byzantská v době výprav křížových (dokončení) Dějiny východní a severní Evropy v 17. století (dokončení)
1914/15	„Ř. prof. Dr. Bidlo má na studijní rok 1914/15 od přednášek dovolenou“ ²⁹⁴	Dějiny balkánských států v 13. a 14. století Dějiny východní a severní Evropy v 18. století
1915/16	Dějiny evropského východu ve středověku I.	Dějiny evropského východu ve středověku II.
1916/17	Dějiny evropského východu ve středověku III.	Dějiny evropského východu ve středověku IV. Otázka cyrillo-metodějská (publice)
1917/18	Dějiny evropského východu ve středověku V.	Dějiny evropského východu VI.
1918/19	Dějiny evropského východu VII.	Dějiny evropského východu ve středověku VIII.
1919/20	Dějiny evropského východu ve středověku IX.	Dějiny evropského východu ve středověku X.
1920/21	Dějiny evropského východu ve středověku XI.	Dějiny evropského východu ve středověku XII.
1921/22	Filosofie dějin východoevropských	Filosofie dějin východoevropských
1922/23	Dějiny polabských a baltických Slovanů O literatuře k dějinám evropského východu	Dějiny polabských a baltických Slovanů Literatura k dějinám evropského východu (dokončení)
1923/24	Dějiny byzantské od nastolení dynastie syrské až do počátku výprav křížových	Dějiny byzantské od počátku hnutí křížového až do tzv. čtvrté výpravy křížové
1924/25	„má dovolenou“	„má dovolenou“
1925/26	Dějiny říše polsko-litevské od unie lublínské	Dějiny říše polsko-litevské od unie lublínské, část II.
1926/27	Dějiny říše polsko-litevské od unie lublínské, část III. Dějiny Slovanů polabských a baltických	Dějiny říše polsko-litevské od unie lublínské, část IV. Dějiny Slovanů polabských a baltických (dokončení)

²⁹⁴ Srov. příspěv o zproštění J. Bidla povinnosti přednášet v akademickém roce 1914/1915; měl realizovat pouze seminární cvičení. Ministerstvo s návrhem fakulty souhlasilo výnosem ze dne 23. dubna 1914. MÚA, fond J. Bidlo, kart. 1, i. č. 1.

1927/28	Přehled dějin východoevropských I.	Přehled dějin východoevropských II.
1928/29	Přehled dějin východoevropských III.	„má dovolenou“
1929/30	Dějiny říše polsko-litevské od unie lublínské	Dějiny říše polsko-litevské od unie lublínské (pokračování)
1930/31	Dějiny říše polsko-litevské od unie lublínské, část III.	Dějiny říše polsko-litevské od unie lublínské
1931/32	Dějiny evropského východu ve středověku, část I.	Dějiny evropského východu ve středověku, část II.
1932/33	Dějiny evropského východu ve středověku, část III.	Dějiny evropského východu ve středověku
1933/34	Dějiny evropského východu ve středověku, část V. Východoevropské dějepisectví	Dějiny evropského východu ve středověku, část VI. Východoevropské dějepisectví
1934/35	Dějiny evropského východu ve středověku, část VII. Východoevropské dějepisectví (dokončení)	Dějiny evropského východu ve středověku, část VIII. Východoevropské dějepisectví
1935/36	Dějiny evropského východu od XI. století	Dějiny evropského východu od XI. století (pokračování)
1936/37	Dějiny evropského východu ve 12. a 13. století	Dějiny evropského východu v 13. a 14. století
1937/38	Dějiny evropského východu v 13. a 14. století (dokončení)	

Příloha 3: Disertace recenzované Jaroslavem Bidlem²⁹⁵

Číslo / Akad. rok	Autor/autorka disertace	Název disertace	Druhý recenzent
573 1909/10	Flégl Oldřich	Bratr Lukáš Pražský, theolog Jednoty bratrské	Goll
590 1910/11	Škerovič Nikola /Černá Hora/	Duro Križanič, njegograd i ideje	Polívka
658 1911/12	Kolář Jan	Monofysitismus, jeho vznik, vývoj a vliv na dějiny říše byzantské	Pekař
672 1912/13	Konopka Josef	Separační snahy Moravanů na generálním sněmu r. 1611	Novotný
690 1912/13	Bartoš František	K počátkům Petra Chelčického	Novotný
728 1913/14	Lameš Jaroslav	Papežství, Karlovcí a vláda byzantská od počátku boje proti obrazům až po korunování Karla Velikého na císaře a smrt císařovny Ireny	Šusta
809 1915/16	Herain Karel	České malířství od doby rudolfínské do smrti Reinerovy	Chytil

²⁹⁵ Zpracováno na základě tištěného soupisu: Marie TULACHOVÁ (ed.), *Disertace pražské university 1882–1953*, I, Praha 1965, dle rejstříku.

839 1915/16	Berka Čeněk	Polsko za českého krále Václava II. a Ladislava Lokýtku do r. 1320	Šusta
935 1917/18	Nebeský Jaroslav	Monastýr Žiča, příklad tzv. románského slohu v Srbsku	Chytil
938 1918/19	Letošník Václav	Výprava krále Sigmunda III. proti Moskvě a obléhání hradu Smolenska 1610	Šusta
984 1918/19	Peričová Jela (Helena)	Povijest Šibenika u 17. st. s osobitím pogledom na Bandijské rat	Šusta
1001 1919/20	Böhnel Bedřich Miroslav	Prameny Historického kalendáře Daniela Adama z Veleslavína	Novotný
1076 1920/21	Šejtanov Najden Chr.	Výprava císaře Symeona r. 913 podle kroniky Symeona Metafrasta a Logotheta	Jastrebov
1091 1920/21	Janoušek Emanuel	Konfesse Jednoty bratrské od oddělení „Malé stránky“	Novotný
1102 1924/25 ²⁹⁶	Vindiš Rudolf	Bratra Lukáše Pražského názory na eucharistii	Novotný
1118 1921/22	Květ Jan	Německá říše a války proti husitům ve dvacátých letech XV. století	Šusta
1153 1922/23	Baušová Marie	Filip II. a koncil tridentský (1560-1563)	Šusta
1201 1923/24	Melicharová Vlasta	Richelieu a řezenský sněm	Šusta
1235 1923/24	Seton Walter Warren ²⁹⁷	Nicholas Glassberg and his Works	Šusta
1256 1924/25	Hájek Zdeněk	Styky Ruska s říší byzantskou do konce X. století	Šusta
1271 1924/25	Bas Vasyľ	Švédsko-ukrajinské styky za Bohdana Chmelnyckého	Šusta
1314 1925/26	Macûrek Josef	Husitství v rumunských zemích, zvláště v Moldavsku	Šusta
1332 1925/26	Kajzermanová Eugenie	Účastenství moskevského patriarchy v událostech bouřlivé doby	Šusta
1333 1925/26	Andrejeva Marie	Kultura byzantského dvora podle Nikefora Blemmyda	Šusta
1345 1925/26	Savjak Petro	Spis Pavla Oderborna „Vita Joannis Basilidis“ (cara Ivana Hrozného) jako historický pramen	Šusta
1376 1925/26	Williams John Emlyn	The Life of Edmund Burke	Šusta
1385 1925/26	Terleckyj Markijan ²⁹⁸	Břeštská země v r. 1550–1650	Šusta

²⁹⁶ Ačkoli je v tištěném seznamu disertací zařazena práce Rudolfa Vindiše na začátek 20. let, podle záznamů v matrice doktorů skládal rigorózní zkoušky v letech 1924–1925 a promován byl 26. června 1925. AUK, fond Matriky Univerzity Karlovy, i. č. 6, Matrika doktorů Univerzity Karlovy VI, s. 2519.

²⁹⁷ K tomuto britskému historikovi srov. <<http://www.thepeerage.com/p57443.htm>> (ověřeno 14. 7. 2019).

²⁹⁸ Návrh J. Bidla, aby práce mohla být předložena v ukrajinštině, schválil profesorský sbor FF UK. AUK, FF UK, kart. 3, i. č. 44, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 20. 5. 1926.

1418 1926/27	Janovyč Josef	Příčiny pádu Denikinova	Šusta
1450 1926/27	Waskovitz George Joseph	The political theory of Karel Havlíček and contemporary Europe, especially Mazzini	Šusta
1455 1927/28	Smetana Jaroslav	Poměr Václava II. k Albrechtovi Rakouskému v letech 1289-1292	Šusta
1459 1927/28	Šepovalov Alexander	Učení o národě u Montesquieua a Rousseaua	Šusta
1476 1927/28	Čejchan Václav	M. A. Bakunin. Příspěvek k jeho životopisu	Šusta
1490 1928/29	Gašparíková Anna	Uhorské povstanie na začiatku 18. storočia a jeho diplomatické vzťahy k európskému západu i východu do r. 1708	Šusta
1492 1927/28	Semanjuk Dmitrij Onufrijevič	Polské a uherské poměry k halické Rusi	Šusta
1513 1927/28	Kohnová Marie Jana	Amerikanisace Moravských Bratří	Šusta
1561 1928/29	Melniková Helena ²⁹⁹	Styky česko-ruské v době českého obrození (1800–1848)	Šusta
1572 1928/29	Čarněcký Mikuláš ³⁰⁰	Válka polsko-moskevská v l. 1632–1634	Šusta
1605 1929/30	Svátek Richard	Hrabě Leon Thun-Hohenstein až do jmenování ministrem kultu a vyučování 20. července 1849 – v rámci soudobého duševního vývoje evropského	Šusta
1624 1929/30	Hachnazarian Ovanes	Politické styky Arménů s Ruskem v době Petra Velikého	Šusta
1659 1929/30	Eftimiu Helena	Poměr Moldavska k Polsku v letech 1387–1546	Šusta
1676 1930/31	Poplavková-Kohnová Alexandra	Politika Francie vůči Rusku v době od 18. Brumaira do konce VIII. roku republiky	Šusta
1688 1930/31	Průšek Jaroslav	Ti a čínské státy v době Čou	Šusta
1699 1930/31	Papoušek Jaroslav	Proč došlo k bojům legií se sověty	Šusta
1803 1932/33	Roubík Josef	The Contest over Jurisdiction against heretics under the emperor Charles VI, covering years 1719–1726	Šusta
1817 1932/33	Mrázek Jaroslav	Woodrow Wilson a uznání Čsl. Nár. Rady za vládu de facto Spojenými Státy Severoamerickými	Šusta
1835 1933/34	Kurfürst František	Čechové v Rusku v době Petra Velikého. Jiří z Drachova. Příspěvek k česko-ruským stykům v posledních desetiletích stol. XVII. a počátkem stol. XVIII.	Šusta

²⁹⁹ Návrh J. Bidla, aby práce mohla být předložena v ruštině, schválil profesorský sbor FF UK. AUK, FF UK, kart. 4, i. č. 47, protokol ze zasedání profesorského sboru FF UK, 25. 10. 1928.

³⁰⁰ V matrice jako Mikola Czarniecki.

1851 1933/34	Tichý Josef	Jan Zamojski a rodina Zborowských do sněmu roku 1585 ³⁰¹	Šusta
1856 1934/35	Matysová Anna	Komenský jako politik	Šusta
1900 1934/35	Šesan Milan Pavel	Administrativní rozdělení byzantské říše za vlády Komnenovců a Anghelovců	Šusta
1921 1934/35	Myslivec Josef	Svatý Jiří ve východokřesťanském umění	Matějček
1946 1935/36	Kalousek Jiří	Kam spěje Amerika?	Král
1987 1936/37	Procházka Theodor	Počátky české migrace do Ameriky	Šusta
2001 1936/37	Červeňanská-Stuchlíková Nuta	Tažení Rusů do Uher roku 1849	Šusta

Grantová podpora

Tato studie vznikla jako výstup z projektu „Jaroslav Bidlo a Milada Paulová: zakladatelské osobnosti historické slavistiky v kontextu vývoje české vědy“, podpořeného Grantovou agenturou České republiky (grant č. 18-20451S, řešitel Marek Ďurčanský).

MAREK ĎURČANSKÝ

Jaroslav Bidlo und die Prager Universität: zu den Anfängen der tschechischen historischen Slavistik

ZUSAMMENFASSUNG

An der Wende vom 19. zum 20. Jahrhundert etablierte sich im mitteleuropäischen Raum die historische Slavistik allmählich als selbstständige Disziplin, für die an den Universitäten in Berlin, Prag und Wien selbstständige Professuren eingerichtet wurden. Obwohl diese Wissenschaftsdisziplin der traditioneller konzipierten linguistischen und literarhistorischen Slavistik näherstand, handelte es sich primär um ein historisches Fach, das in den Rahmen der allgemeinen Geschichte fiel. Auch war der Vertreter dieses Faches an der tschechischen Universität in Prag, Jaroslav Bidlo (1868–1937), Professor für „allgemeine Geschichte mit besonderer Berücksichtigung der Geschichte Osteuropas und der Balkanländer“. Die Entwicklung der historischen Slavistik an der tschechischen Universität ist mit seiner langjährigen Tätigkeit (von der Habilitation 1900 bis zu seinem Tod) verbunden.

Bidlo stammte aus einer Lehrerfamilie und sollte ursprünglich Priester werden. Zwei Jahre im Priesterseminar in Hradec Králové haben zweifellos zu seinen Sprachfähigkeiten und seinem Sinn für Kirchengeschichte beigetragen. An der Philosophischen Fakultät der Böhmisches Karl-Ferdinands-Universität studierte er nicht nur im historischen Seminar von Josef Emler und Jaroslav Goll, sondern auch im slawischen Seminar des Sprachwissenschaftlers Jan Gebauer. Bidlo gehörte zu der ältesten Generation der sogenannten Gollschen Schule; schon während des Studiums lernte er seine späteren Kollegen und den (Co-)Direktor des historischen Seminars Václav Novotný, Josef Pekař und Josef Šusta kennen. Ihre langjährige Zusammenarbeit, aber auch Differenzen, besonders

³⁰¹ V tištěném soupise chybně uvedeno 1855.

die Animosität zwischen Bidlo und Pekař, haben drei Jahrzehnte lang die Entwicklung der tschechischen Universitätsgeschichtsschreibung prinzipiell beeinflusst.

Unsere Studie verfolgt die Voraussetzungen Jaroslav Bidlos für seine Tätigkeit im Fach, sein Studium (einschließlich seiner Studienaufenthalte in Krakau, Moskau und Petersburg) und die Entwicklung seiner akademischen Laufbahn von der Habilitation bis zur ordentlichen Professur, die er 1910 erlangte. Es folgt eine Übersicht über Bidlos pädagogisches und organisatorisches Wirken an der Universität, die auf den Inhalt seiner Vorlesungen, auf die von ihm begutachteten Dissertationen und auf sein Verhältnis zu den Studenten und Kollegen abzielt. Relativ detailliert wird auf Bidlos Tätigkeit im Professorenkollegium der Philosophischen Fakultät und in den verschiedenen Fakultätskommissionen eingegangen. Höhepunkt des Vertrauens in Bidlos organisatorische Fähigkeiten war der Umstand, dass er in den dreißiger Jahren drei Jahre lang im akademischen Senat aktiv war. Eine Prüfung besonderer Art war für ihn seine Wahl zum Dekan der Philosophischen Fakultät 1915/1916, als er zwischen Loyalität gegenüber der Monarchie und seiner tschechischen Gesinnung balancieren musste (in die Zeit seines Dekanats fällt der Ausschluss T. G. Masaryks aus dem Professorenkollegium der Prager Universität und die Aberkennung des Ehrendoktors von Ernest Denis).

Die zwischenkriegszeitliche Tätigkeit Jaroslav Bidlos an der Karlsuniversität zeigt, wie durch Veränderung der geopolitischen Verhältnisse aus einer ursprünglich eher marginalen Disziplin eine vom Staat geförderte Schlüsseldisziplin werden konnte.

Deutsche Übersetzung Wolf. B. Oerter

Marek Ďurčanský
Ústav dějin a archiv UK, Praha
marek.durcansky@ruk.cuni.cz